

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**KAHRAMANMARAŞ VE CİVARINDA GİYİLEN
GELENEKSEL KADIN TÖREN GİYSİLERİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Rabiye PAÇA

İstanbul, 2015

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**KAHRAMANMARAŞ VE CİVARINDA GİYİLEN
GELENEKSEL KADIN TÖREN GİYSİLERİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Rabiye PAÇA

Öğrenci No:

120783006

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Aytül PAPİLA

İstanbul, 2015

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Kahramanmaraş ve Civarında Giyilen Geleneksel Kadın Tören Giysilerinin İncelenmesi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 12.08.2015

Rabiye PAÇA

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

15.07.2015

Enstitümüz **Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat** dalı **Tekstil ve Moda Tasarımı programı** yüksek lisans öğrencilerinden **120783006** numaralı **Rabiye PAÇA'nın** "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Kahramanmaraş ve Civarında Giyilen Geleneksel Kadın Tören Giysilerinin İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 21.04.2015 tarih ve 2015/16 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45.) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. AYTÜL PAPILA

ÜYE
PROF. DR. HAMDİ ÜNAL

ÜYE
YRD. DOÇ. DR. ZEHRA DOĞAN

TEŐEKKÖRLER

“Kahramanmaraş ve Civarında Giyilen Geleneksel Kadın Tören Giysilerinin İncelenmesi” isimli çalışmamın her aőamasında bilgi birikiminin farklı görüőleriyle birleşmesinden oluşan destekleyici ve yol gösterici önerilerinden dolayı tez danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Aytöl Papıla’ya, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emeği olan bütün hocalarıma, maddi manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen ve bugüne gelmeme sebep olan başta babam Tuncay Paça’ya ve beni içten bir şekilde destekleyerek hiçbir zaman inançlarını kaybetmeyen, anlayıőlarını, yardımlarını esirgemeyen aileme, tez yazım aőamasında fikirleriyle yol gösteren ve yardımcı olan bütün arkadaşlarıma, teőekkürlerimi sunarım.

Rabiye PAÇA

Adı ve Soyadı : Rabiye PAÇA
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Aytül PAPİLA
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2015
Alanı : Tekstil ve Moda Tasarım
Anahtar Kelimeler : Kahramanmaraş, Geleneksellik, Tören Giysisi, Kadın

ÖZ

KAHRAMANMARAŞ VE CİVARINDA GİYİLEN GELENEKSEL KADIN TÖREN GIYSİLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı; Kahramanmaraş'taki geçmiş yıllara ait geleneksel kadın tören giysileri üzerinde araştırma yaparak, bu giysilerin yapımında kullanılan; kumaşlar, işleme, nakış, süsleme, aksesuar ve modellerin ortaya çıkarılmasıdır. Bu incelemede öncelikle konuyla ilgili kaynak araştırması yapılacak daha sonra bu kostümlerin üretildiği ve kullanıldığı Kahramanmaraş ziyaret edilerek yöredeki kostümler araştırılacak; aynı zamanda orijinal eserler üzerinde de teknik, desen ve kumaş türü incelenecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde; Kahramanmaraş ilinin tarihsel geçmişi ile ilgili detaylı bir araştırma yapılmıştır. Sonraki bölümlerde ise sırasıyla; Kahramanmaraş'ın genel özellikleri, coğrafi konumu, ekonomik yapısı incelenmiştir. Nüfus ve sosyal hayat da göz önünde bulundurularak yörede zaman içinde meydana gelen coğrafi, kültürel, geleneksel değişiklikler incelenmiş ve Kahramanmaraş'a ait değerli el sanatları detaylı biçimde ele alınmıştır.

Kahramanmaraş'ın geleneksel kadın tören giysileri; kumaş, işleme, malzeme, teknik, motif, süsleme, aksesuar ve model açısından incelenmiştir. Ayrıca; Kahramanmaraş'ın geleneksel kadın tören giysilerinde kullanılan işlemlerden esinlenerek, günümüz kadın giysi örneklerinden yola çıkarak kişisel bir koleksiyon önerisi hazırlanmıştır.

Name and Surname : Rabiye PAÇA
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Aytül PAPİLA
Degree and Date : Master of Arts, 2015
Major : Textile and Fashion Design
Key Words : Kahramanmaraş, Traditional, Traditional Ceremonial
Women's Costume, Woman

ABSTRACT

THE STUDY ON TRADITIONAL CEREMONIAL WOMEN'S COSTUMES WORN KAHRAMANMARAS REGION

The aim of this study is to research the traditional ceremonial women's costumes of Kahramanmaraş region and to analyse the techniques of the needlework, patterns, fabrics, and accessories.

At the first chapter of the study, the history of the Kahramanmaraş region is researched. The geographical conditions, socio-economical structure of the region analysed. The geographical, cultural and traditional changes over the region during the history of the city, and the effects of these changes on the public and social life determined.

At the second chapter, the traditional hand crafts of Kahramanmaraş region are studied in detail.

At the third chapter of the study, the traditional ceremonial women's costumes of Kahramanmaraş region were analysed according to the techniques of the needlework, patterns, fabrics, and accessories.

At the last chapter, a new women's collection inspired by the traditional ceremonial women's costumes of Kahramanmaraş region designed and the illustrations are presented.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
1. TEMEL KAVRAMLAR	2
2. KAHRAMANMARAŞ İLİNİN TARİHSEL GEÇMİŞİ.....	4
2.1. Kahramanmaraş' ın Özellikleri	7
2.2. Coğrafi Konumu.....	8
2.3. Ekonomik Yapı	10
2.3.1. Hayvancılık	11
2.3.2. Tarım.....	11
2.3.3. Ticaret (Tekstil)	12
2.4. Nüfus Ve Sosyal Hayat	14
3. GİYİM VE GELENEKSEL GİYSİLERİN ORTAYA ÇIKIŞI	17
3.1. Giyimın İşlevleri	18
3.2. Geleneksel Giysi	19
3.3. Anadolu'da Geleneksel Kadın Giysisi	20
4. KAHRAMANMARAŞ' IN EL SANATLARI.....	28
4.1. Maraş İşi (Sim Sırma-Dival İşi).....	30
4.2. Dokumacılık.....	37
4.3. Keçecilik	43
4.4. Diğer El Sanatları.....	46
5. KAHRAMANMARAŞ GELENEKSEL KADIN TÖREN GİYSİLERİ	54
5.1. Gelinlik.....	56
5.2. Bindallı.....	58
5.2. Üç Etek.....	73
5.4. Aksesuar Ve Takılar.....	76
SONUÇ	82

ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA.....	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Türkiye haritasında Kahramanmaraş'ın yeri.....	7
Şekil 2: Kahramanmaraş il haritası	8
Şekil 3: Bindallı Örneği.....	21
Şekil 4: Gümüş Paralı Başlık.....	22
Şekil 5: Tepelik	22
Şekil 6: Fes ve Alınlık	23
Şekil 7: Nazarlık Örneği	25
Şekil 8: Hamaylı veya Muska Kabı.....	26
Şekil 9: Gümüş Küpe	27
Şekil 10: Maraş İşi Ters-Yüz Örneği	30
Şekil 11: Sim Sırma Örneği.....	31
Şekil 12: Maraş İşinde Kullanılan Malzeme Örnekleri.....	32
Şekil 13: Maraş İşi Örneği.....	33
Şekil 14: Karanfil Motifli Bohça Örneği.....	34
Şekil 15: Möhlüke	34
Şekil 16: Sim Çeşitleri.....	35
Şekil 17: Çile Sim.....	35
Şekil 18: Biz	35
Şekil 19: Cülde	36
Şekil 20: Dokuma Halı	37
Şekil 21: Aba Örneği.....	38
Şekil 22: Tarak ve Gücüler.....	39
Şekil 23: Atkı İpliği Sarılı Mekikler.....	40
Şekil 24: Sarma Tezgâh.....	41
Şekil 25: Çıkrık	42
Şekil 26: Kirmen, İğ, Kirkit ve Gücü Çekeceği	42
Şekil 27: Keçe Yününün Temizlenme Aşaması.....	43
Şekil 28: Keçenin Hazırlanışı.....	44
Şekil 29: Kahramanmaraş Keçe Örneği	45
Şekil 30: Kahramanmaraş Keçe Örneği	45
Şekil 31: Kahramanmaraş Köşker Örneği.....	47
Şekil 32: Köşker Ustası	48
Şekil 33: Çarık Örneği.....	49
Şekil 34: Yemeni Örneği.....	50
Şekil 35: Postal Örneği.....	51
Şekil 36: Kelik Örneği.....	52
Şekil 37: Edik Örneği	53
Şekil 38: Bindallı Örneği.....	55
Şekil 39: Al bezi, Krep, Gelin Alı	56

Şekil 40: Gelinlik Örneği	57
Şekil 41: Alınlık Örneği	58
Şekil 42: Bindallı Örneği.....	60
Şekil 43: Bindallı Örneği.....	62
Şekil 44: Bindallı Örneği.....	64
Şekil 45: 18. Yüzyıl Fransız Saray Kostümü	66
Şekil 46: Rus Çarlığı Grand Düşesi Ksenia Aleksandrovna'nın 1894 Tarihli Saray Kostümü	66
Şekil 47: Bindallı Örneği.....	67
Şekil 48: Bindallı Örneği.....	69
Şekil 49: Bindallı Örneği.....	71
Şekil 50: Üçetek Örneği	73
Şekil 51: Üçetek Örneği	75
Şekil 52: Bilezik Örneği	78
Şekil 53: Yüzük Örneği.....	78
Şekil 54: Yüzük Örneği.....	79
Şekil 55: Kemer Örneği.....	79
Şekil 56: Kemer Örneği.....	80
Şekil 57: Başlık Örneği	80
Şekil 58: Alınlık Örneği	81

KISALTMALAR

A.G.K : Adı Geçen Kaynak

K.E.S : Kahramanmaraş El Sanatları

MEGEP : Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

GİRİŞ

Giyinmek ilk çağlardan bu yana insanların vücutlarını doğa şartlarından ve dış etkenlerden korumak, gizlenmek, örtünmek ve güzel görünmek için ortaya çıkmıştır. Geçmiş zamanlarda giyinmek bir ihtiyaç iken, sanayileşme sonrası toplumlarda, moda ve zevk halini almış ve o ihtiyaçların boyutunu değiştirmiştir.

Kahramanmaraş, Anadolu'nun önemli şehirlerinden biridir. Uzun tarihi; sosyal, ekonomik ve kültürel zenginliğini getirmiştir. Coğrafi konumunun getirdiği, iklim çeşitliliği, zengin bir bitki örtüsünün gelişimine olanak sağlamıştır. Şehrin ekonomisi tarım, hayvancılık ve küçük el sanatlarına dayalı olmuştur. El sanatları arasında, tekstil önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Kahramanmaraş ve civarında giyilen, geleneksel kadın tören giysilerini incelemek ve bu incelemenin ışığında günümüz kadın giyimine bir öneri sunmaktır.

Bu çalışmanın kapsamını Kahramanmaraş'ta 20. yüzyıldan önce üretilmiş geleneksel kadın tören giysileri, giysilerde kullanılan kumaşlar ve süslemeler, aksesuarlar ve takılar oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın yöntemi olarak önce konu ile ilgili kaynak araştırması yapılacak daha sonra bu kostümlerin üretildiği Kahramanmaraş ziyaret edilerek, yöredeki kostümler araştırılıp, orijinal eserler üzerinden teknik, desen ve kumaş türü açısından analiz edilerek incelenecektir. Kahramanmaraş'ın geçmişinin, günümüze etkilerini göstermek için tasarımlar yapılacaktır.

1. TEMEL KAVRAMLAR

Bu tez çalışmasının temel kavramları, aşağıdaki gibidir.

Kahramanmaraş; Anadolu’da tarih öncesi çağlarda kurulmuş bir şehirdir. Adının kökeni tam olarak bilinmemektedir. İlk olarak, ‘Maraksi’ adını almış, Romalılar döneminde ‘Caligula’ isimli bir generalin adı dolayısıyla ‘Germanikeia’ olmuştur. Şehir İslam uygarlığına geçtiğinde, ‘Mar’aş’ adı verilmiştir. Bizans İmparatorluğu’nun himayesinde, ‘Marasion’ ismiyle anılmış, Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katıldığı 1515 yılından, Cumhuriyet döneminde ‘Kahraman’ unvanını almasına kadar ‘Maraş’ olarak anılmıştır. Bu tez çalışmasında, Maraş’ın Cumhuriyet döneminde aldığı “Kahramanmaraş” adı kullanılacaktır.

TDK Türkçe Sözlük’te, **“gelenek”**; ‘bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon” olarak tanımlanmaktadır.’ (www.tdk.gov.tr)

Sosyolojik anlamda ise **“gelenek”**; ‘Kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, düşünce ve kültür birikimini ifade eder.’ (Dr. Nurullah Abalı, Geleneksellik ve Modernizm Açısından Kılık Kıyafet, 2009,s.136)

TDK Türkçe Sözlükte **“giyim”**; ‘Soğuktan ve kötü havalardan korunma, süslenme, büyüsel inançlar ve utanma duygusu gibi nedenlerle ilkelerin gövdelerinin kimi yerlerini örten hayvan derisi, kumaş, ot, hayvan tüyleri vb.’ (www.tdk.gov.tr)

Giyim; ‘Örtünmek ve tabiatın etkilerinden korunmak amacı ve süslenmek duygusuyla, medeniyetin ilerlemesi sonucunda toplumlara göre değişik şekiller olabilen giysilerdir.

’(<http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/HARMANKAYA-Hatice-Bilki-G%C3%9CZEL-Selda-G%C4%B0Y%C4%B0M-S%C3%9CSLEME-TAR%C4%B0H%C4%B0-S%C3%9CREC%C4%B0NDE-%C4%B0C5%9EELEMEN%C4%B0N-%C3%96NEM%C4%B0-VE-KULLANIM-ALANLARI.pdf>)

TDK Türkçe Sözlük'te, “**kostüm**”; ‘Çoğunlukla sokakta giymek için dikilmiş kadın giysisi.’ (www.tdk.gov.tr)

Geleneksel Giysi; İnsanların geçmişle gelecek arasında köprü kurmasına yarayan, tarihsel bütünlüğü olan, özel gün ve bayramlarda daha çok giyilen giysilerdir. Geleneksel giysiler genel anlamda her yöre ve bölgede aynı olmasına nazaran farklı iklim koşulları, yaşanan tarihi olayların farklılığı ve kültürel faktörlerden dolayı değişiklik göstermektedir.

Tören Giysisi; Günlük yaşamın sıradan anları dışında olan etkinliklerde giyilen giysilere işaret etmektedir. Geleneksel giysiler, yöresel, kültürel ve toplumsal faktörlerden etkilenmişlerdir. Giysiler çevre şartlarından etkilenmekle birlikte sosyal, psikolojik, tarihi ve coğrafi faktörlerinde etkisinde kalmıştır. Anadolu’da geleneksel kadın giyiminde genellikle üç etek, entari, fermene, şalvar ve gömlek kullanılmıştır. Bu giysilerin tamamlayıcısı ise kadınların kullandıkları başlıklardır. Başlıklar, takan kişinin sosyal, psikolojik ve ekonomik durumunu, sosyal statüsünü ortaya çıkaran birer sembol haline gelmiştir. Kahramanmaraş giysilerinde şehir ile köy hayatı arasında farklılıklar vardır. Köylü kadınlar; nakışlı gömlek, fermene ve şalvar kullanırken, şehirli kadınlar; işlemeli ve gösterişli takılar kullanırlardı. Tören giysileri Kahramanmaraş kültürünün en temel ve değişmez özelliklerindedir. Kahramanmaraş tören giysileri; görkemli bindallılar, nişanlıklar ve gelinliklerden oluşmaktadır. Ve çoğu Maraş işi tekniği ile işlenmiştir. Bu giysiler, Kahramanmaraş’ın geleneksel tekstil sanatının en iyi örneklerindedir. Bu çalışmada Kahramanmaraş’ta 20. yüzyıl öncesinde üretilmiş kadın giysileri incelenecektir.

Geleneksel Tören Giysisi; İnsanların düğün, nişan, kına, sünnet ve bayram gibi gelenekselleşmiş özel günlerinde giydikleri giysilerin genel adıdır.

2. KAHRAMANMARAŞ İLİNİN TARİHSEL GEÇMİŞİ

Maraş, Anadolu'da tarih öncesi çağlarda, hangi tarihte kurulduğu ve isminin nereden geldiği kesin olarak bilinmeyen şehirlerdendir. Şehre ilk yerleşen kavmin Hititler olduğu bilinmektedir. Hitit İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra ortaya çıkan Geç Hitit Prensliklerinden Urartu Krallığı'na bağlanan Gurgum Prensligi 'Markasi' ya da 'Maraksi' adıyla anılan Maraş'a egemen olmuştur. Urartulardan sonra bölgedeki hâkimiyetini güçlendiren Asurlar, Gurgum ve Hitit Prensliklerini himayesi altına almıştır. Asurlardan sonra bölgeye egemen olan Medlerin yönetimine giren şehir M.Ö. 522 – 485 yılları arasında Perslerin himayesi geçmiştir. Pers ordularının Isos Savaşı'nda Büyük İskender'e yenilmesiyle şehir Makedonya Krallığı'na bağlanmıştır. Makedonya Kralı Büyük İskender'in ölümü ile Selefkus Devleti'nin yönetimine giren Maraş, daha sonra Roma – Bizans Dönemine girmiştir. Roma İmparatorluğu'nun bölgeye egemen olması ile Caligula adlı bir generalin adına atfen 'Germanikeia' olmuştur.

'Roma İmparatorluğu döneminde gelişen şehir, Güneydoğu Torosların üzerindeki geçitlerden biri üzerinde olması nedeniyle, önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Bu geçitlerden biri aynı zamanda bir kervan yolu olan Kayseri-Elbistan-Maraş yol güzergâhı, Orta Anadolu ile Suriye'yi birbirine bağlar.' (Kemalettin Koç, Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi, 2010, s.48)

Önemli bir ticaret merkezi olması ve kervan yolu üzerinde bulunması Kahramanmaraş'ın tarihsel ve kültürel birikimine sağladığı katkılar yadsınmaz. Ayrıca tarih süreci içerisinde birçok farklı uygarlığın egemenliği altında olması da bu zenginliğe katkı sağlamıştır.

'Türkler tarafından fethedilinceye kadar Bizans ile Araplar arasında harp sınırı (karakol) olan Maraş, 962' den 1085 – 1086' da Türklerin fethine kadar yaklaşık 124 yıl Bizans İmparatorluğu'nun elinde kalmıştır. Bu süre içinde, Bizans İmparatoru II. Vasil'in, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan Ermenileri zorunlu tehcire tabi tutarak Maraş'a yerleştirmesiyle, şehirde Ermeni nüfusu artmış, bölge Bizans' a bağlı Ermeni valiler tarafından yönetilmiştir. Bizans'ın Ortodoks

mezhebini dayatmasına maruz kalan Ermeniler, Türklerin bölgeyi fethini kolaylaştırıcı yardımlarda bulunmuşlardır. '(Koç,2010,s.51.52)

14. Yüzyıl'ın ilk yarısında bir Türkmen aşireti olan Zulkadiriye Türkmen hanedanı reisi Zulkadiroğlu Karacabey Maraş (Elbistan)'da emirlik kurmuştur. Zamanla Maraş, Malatya, Harput ve Besni üzerinde topraklarını genişleten Karacabey ve oğlu Halil Bey zaman zaman Mısır Memluklarına karşı çıkmıştır. Bölge bu nedenle Mısır ve Zulkadirli Beyliği arasında sıklıkla el değiştirmiştir. Aynı dönemde Zulkadirli Beyliği'nin başına Süleyman Bey gelerek Osmanlı Devleti ile ilişkilerini iyi tutmuştur. Bunun sonucunda Sultan II. Murat, Süleyman Bey'in kızı Sitte Hatun'u oğlu Fatih Sultan Mehmet'e istemiş, bunun üzerine Sitte Hatun Osmanlı Sarayı'na gelin giderek akrabalık ilişkileri kurulmuştur. Bu akrabalık bağıyla birlikte Anadolu'nun Maraş ipek işlemeli atlasları Osmanlı Sarayı'na taşınmıştır.

14. Yüzyıl'ın son yarısında, Dulkadir Beyliği 200 yıla yakın Maraş bölgesinde hüküm sürmüştür. Bölgede birçok yerleşim yerinin kurulmasında etkili olan Dulkadirli Türkmen'lerinin izleri, şehir merkezleri ve mahallelerine verdikleri; Karamanlı, Çiçekli, Akçakoyunlu, Haznedarlı, Sarayaltı isimlerini taşıması ve günümüzde aynen kullanılmasından anlaşılmaktadır.

1515 yılında Maraş ve çevresi Osmanlı himayesine geçmesine rağmen Dulkadiroğulları Beyliği'ne son verilmemiştir. Maraş merkez olmak üzere, Kırşehir, Elbistan, Malatya, Kayseri, Harput, Diyarbakır, Tarsus, Halfeti, Suriye ve Kilis'ten oluşan bölge, 'Vilayet-i Türkmen' olarak adlandırılmıştır. *'Yavuz Sultan Selim, Dulkadir topraklarının idaresini Şehsuvaroğlu Ali Bey'e verdi. Ali Bey' in Dulkadir Beyi mi yoksa Osmanlı Devleti'nin bir valisi mi olduğu açıkça belli değildi. Şehsuvaroğlu Ali Bey, Maraş ve Elbistan civandan asker toplayarak Yavuz'un Memluklular üzerine yaptığı seferlere katıldı. 1516 yılında Nizip civanda Mercidabık Savaşında, Osmanlı ordusu Memluklu ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı... Ali Bey bu savaşın kazanılmasında büyük kahramanlıklar gösterdi. Antep ve çevresinin Osmanlı topraklarına katılmasında etkili oldu... 1537 yılında Dulkadir Eyaleti kuruldu. Maraş merkez olmak üzere Antep, Sis ve Bozok da bu eyalete sancak olarak bağlandı... Dulkadiroğulları döneminde Maraş ve Elbistan, beyliğin önemli*

merkezlerindendi. Bu yüzden bu iki şehirde önemli siyasi, ekonomik ve kültürel gelişmeler oldu. Ancak Maraş ve Elbistan, Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra diğer Anadolu şehirlerinden biri haline geldi ve eski stratejik önemini kaybetti.’ (http://www.mehmetgoren.com/yazi_resim.asp?baslik=3150&baslikalt=936&sek=3150) Kanuni Dönemi’nde Maraş bölgesinde birçok ayaklanma hareketi olmuş ve bunların başında gelen Celali İsyanları şehrin birçok bölgesinde ağır tahribata sebep olmuştur. Bu tahribatların başında Maraş Kalesi gelmektedir ve olaylardan dolayı yıkılan Maraş Kalesi Kanuni zamanında onarım görmüştür.

19. Yüzyıl’da Osmanlı – Mısır muhalefesinde arada kalan Maraş; ayaklanmalara, işgallere, isyanlara ve göçlere maruz kalmıştır. Bu muhalefetin sonucunda Maraş’ı işgal eden İbrahim Paşa, bölgede iyi ilişkiler kurarak on dokuz ay hâkimiyet sürmüştür. 1839 yılında Tanzimat Fermanı’yla uygulanmaya başlanan yenilik ve gelişmelerin ardından, 1856 yılında Islahat Fermanı ile müslümanlar ve gayrimüslimler eşit hale gelmişlerdir. Maraş 1840 yılında yeniden Osmanlı yönetimine geçmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun Birinci Dünya Savaşı’na İttifak Devletleri ile birlikte katılması ve İttifak Devletleri’nin Savaşı kaybetmelerinin ardından, Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında 30 Ekim 1918 yılında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra, Osmanlı toprakları, İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmeye başlanmıştır. İtilaf Devletleri arasında paylaştırılan topraklardan Maraş ve çevresi Fransızlara verilmiş, Fransız işgali sırasında Maraş Kalesinde dalgalanan Türk bayrağının Fransızlar tarafından indirilmesi, halkın büyük tepkisine yol açmıştır. Tarihe ‘Bayrak Olayı’ olarak geçen bu hadise Maraş halkının işgale karşı direnişini göstermektedir. Halkın bu direnişi, Fransızların Maraş’ı terk etmesini sağlamıştır. 12 Şubat 1920 tarihinde Mustafa Kemal’in yazdığı telgraf ile kurtuluş merasimi düzenlenmiştir.

‘Türk Kurtuluş Mücadelesinin önderi olan Maraş, bu önder hareket nedeniyle 5 Nisan 1925 tarihinde dünyada ilk olarak Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilmiş ve yine 7 Şubat 1973 ve 1657 sayılı Sayılı Kanunla ismi “Kahramanmaraş” olarak değiştirilmiştir.’ (Eyüp Ozan, Yeni Bin Yılın Eşiğinde Kahramanmaraş’ın Sosyoekonomik Yapısı, 2001, s.3)

2.1. Kahramanmaraş'ın Özellikleri

Şekil 1: Türkiye haritasında Kahramanmaraş'ın yeri

Kaynak; <http://www.kmtso.org.tr/statik.php?file=ulasim>

Kahramanmaraş'ı diğer illerden ayıran en büyük özellikleri; verimli ovaları, zengin bitki örtüsü, akarsuları ve ılıman bir ikliminin olmasıdır. Cumhuriyet kurulduktan sonra Kahramanmaraş batıya doğru fiziki olarak gelişmeye başlamıştır.

2.2. Coğrafi Konumu

Topraklarının büyük bir kısmı Akdeniz bölgesinin Adana bölümünde bulunan Maraş'ın, diğer bir bölümü Kuzey ve Kuzey Anadolu'da, çok az bir bölümü de Güney Doğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır.

Şekil 2: Kahramanmaraş il haritası

Kaynak; <http://www.csb.gov.tr/iller/kahramanmaras/>

İlin coğrafi yapısını, Güneydoğu Torosların uzantısı olan dağlar ve bu dağlar arasındaki çöküntü ovalar oluşturur. Kahramanmaraş'ın yüzölçümünün %59,7'sini oluşturan dağlar, Nurhak, Binboğa, Engizek, Uludaz ve Ahır (Milcan) dağlarıdır. %24'ünü platolar ve %16,3'ünü oluşturan ovalar, Gâvur, Maraş, Göksun, Afşin, Elbistan, Andırın, Mizmili, Narlı ve İnekli ovalarıdır. Merkez ilçenin deniz seviyesinden yüksekliği (rakımı), 568 m.dir. İlin arazi yüksekliği, 350 m. ila 3000 m.

arasında değişmektedir. Kahramanmaraş, büyük bir bölümü Akdeniz Bölgesinde yer alan bir şehirdir ve 27°11' ve 38°36' kuzey enlemleri ile 36°15' ve 37°42' doğu boylamları arasında yer alır. Kuzeyden Sivas, Güneyden Adana, Doğudan Gaziantep ve Malatya, Batıdan ise Kayseri illeri çevrelemektedir.

Kahramanmaraş'ın iklim özellikleri, bitki örtüsü, dağları, ovaları, akarsuları, gölleri, arazi yapısı ve doğal güzellikleri diğer illere nazaran değişik bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir.

İklimi; İklim özellikleri açısından Akdeniz iklim kuşağında yer alan Kahramanmaraş'ın 1000 metreye kadar olan kesimlerinde kışlar ılık ve yağışlı, yazlar kurak ve sıcak, 1000 metreyi aşan yüksekliklerde ise kışlar soğuk ve kar yağışlı yazlar serin bir iklim etkisindedir. Kahramanmaraş'ın iklim özellikleri, tarım ve hayvancılığı elverişli hale getirmektedir. Ilıman iklimden dolayı etrafı ormanlarla çevrili bölgenin iç kısımlarında sulanabilen ovalar bulunmaktadır. Orçan'dan doğan Orçan çayı, kış aylarında Yavşan'dan başlayarak aşağıya doğru akan Deliçay, Ceritten çıkan Aksu ve Erkenez çayları ovayı sulamaktadır.

Bitki Örtüsü; Şehir dağlardan ormanlara ve bozkırlara uzanan zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Avrupa'daki bazı ülkelerden bile daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olan şehir bu zenginliğini; konumu, topografyası ve iklim çeşitliliğinden almaktadır. Günümüze kadar tespit edilen çiçekli bitkilerin 2500 çeşidinin 500'ü endemik¹tir. Endemik bitkilerin çoğu da adını bölgedeki il, ilçe ve dağlardan almıştır. Kahramanmaraş'ta iklim farklılığından dolayı bölge coğrafi açıdan farklı toprak ve bitki örtüsüne sahiptir. Karasal iklimin hâkim olduğu kuzey ve kuzey doğu kısımlarında şeker pancarı, bakliyat ve buğday yetiştirilir. Güney ve güneybatı kısımlarında ise Akdeniz bitki örtüsü olan maki görülmektedir. Ancak orman çalışmaları için maki topluluklarının sökülüp yerine orman ağaçlarının dikilmesi bitki örtüsünü yer yer kaldırmıştır.

Dağları; Şehir güney doğu Toroslarının uzantıları olan ve yükselteleri yer yer 3000 metreyi bulan dağlarla çevrilidir. *'Merkez ilçede bu güneydoğu Toroslar Ahırdağı adı ile anılır. Şehir bu dağa sırtını vermiştir. Biraz kuzey kısmında Engizek*

¹ Endemik; Sadece bir bölgede yetişen veya yaşayan bitki

dağı yörenin önemli dağdır. Güneydoğu Toroslar Afşin ilçesinde Binboğa Dağları olarak anılır. Elbistan ilçesinde Nurhak Dağı, Koç Dağı Andırın ilçesinde, Kayıran Dağı Göksun ilçesinde, Berut Dağı Pazarcık ilçesinde, Öksüz Dağı Kahramanmaraş ilinin önemli dağlarıdır. (Mesut Dedeoğlu, Kahramanmaraş Ekonomisi, 1996, s.9)

Ovaları; Şehrin merkez ilçesinin güney kısmında bulunan Maraş ovası bölgenin verimlilik açısından ekonomik yapısında büyük önem taşımaktadır. Ceyhan vadisi üzerinde Elbistan, Kahramanmaraş ve Göksu ovalarını taşıyarak bölgede büyük bir verimli alan oluşturmuştur.

Akarsular; *'Kahramanmaraş'ın hidrografik verilerine göre en önemli akarsuyu Ceyhan Nehri'dir. Ceyhan'ın çıkış noktası, Elbistan Ovası'nı çevreleyen dağlardır.* (Kahramanmaraş El Sanatları, CiltI, 2014, s.30) Şehrin diğer başlıca akarsuları ise; Nurhak, Erkenez, Aksu, Deliçay, Kerhan, Göksu, Söğütlü ve Hurman'dır.

Göller; Kahramanmaraş'ta doğal göl bulunmamaktadır. Ancak Kahramanmaraş tektono karstik özellikli göllere ve baraj göllerine sahiptir. Ayrıca Kahramanmaraş ovasında küçük bir göl ve gölü çevreleyen sazlık kamışlardan oluşan bir alan vardır. Şehir alanında kartal kaya baraj gölü, sır baraj gölü, berke baraj gölü gibi yapay göller bulunmaktadır.

2.3. Ekonomik Yapı

Kahramanmaraş'ın ekonomik yapısı; Cumhuriyet Döneminden başlayarak günümüze kadar tarım, hayvancılık, tekstil ve küçük el sanatları bakımından oldukça gelişmiştir. Şehrin ekonomisi gelişen Türkiye şartlarının etkisiyle 1980'li yıllardan başlayarak gelişme ve ilerleme göstermiştir. Ekonomik açıdan yepyeni bir döneme yani çağdaş ticaret seviyesine ulaşmıştır. Devletin üretim ve ihracat bakımından yaptığı destek ve teşvikleri doğru kullanan Kahramanmaraş halkı, şehrin sahip olduğu dinamik ve ekonomik yapıyı ortaya çıkarmıştır.

Kahramanmaraş, ekonomisi tarıma, sanayiye ve ticarete bağlı bir şehir iken kalkınmada öncelikli bölgeler arasına alınmasıyla birlikte tarım, hayvancılık ve ormancılıktan, sanayileşmeye yönelmeye başlamıştır. Tarımın önemli bir parçasını

oluşturan pamuk aynı zamanda tekstil fabrikalarında imalat hammaddesi olarak kullanılmaktadır. Yetiştirilen pamuklar çırçır² makinesi ile çekirdeklerinden ayrılarak çiğit yağ fabrikalarının ana hammaddesini oluşturmaktadır. Kahramanmaraş'ta şehrin nüfusunun büyük bir bölümü ekonomik gelirlerini tarım, hayvancılık, ormancılık, tekstil ve avcılıkla sağlamaktadır. Ilıman iklimden dolayı meyve ve ziraat için verimli topraklara sahip olan bölgede her türlü meyve ve hububat yetiştirilmektedir.

2.3.1. Hayvancılık

Kahramanmaraş ve civarı, dağlık arazi, yayla ve coğrafi konum bakımından oldukça zengindir. İl genelinde, küçükbaş ve büyük baş hayvanlar beslenmektedir ve aynı zamanda kümes hayvancılığı da oldukça fazladır. Hayvancılık yüzyıllardır bölgede yaşayan halkın en önemli geçim kaynağı olmuştur.

19. yy'in sonlarında Kahramanmaraş, Maraş ineği diye bilinen nitelikli bir sığır cinsine sahip olması, mera hayvanları ve bölgede çok sayıda tabakhane bulunmasıyla Anadolu'nun önde gelen hayvancılık alanlarından birisi olmuştur. Kahramanmaraş'ta hayvancılık geçmişteki önemini yitirmiş olsa da şehir ekonomisinde günümüzde hala önemli bir yere sahiptir.

2.3.2. Tarım

Kahramanmaraş ilinin başlıca ekonomik kaynaklarından biri de tarımdır. İlin bitki örtüsü, arazi varlığı ve doğal şartları tarıma oldukça elverişlidir. Kahramanmaraş topraklarında birçok tarım ürünü yetişmektedir. Bu tarım ürünlerinden bazıları; arpa, buğday, nohut, şekerpancarı, fasulye ve pamuktur. Şehrin verimli topraklarında pek çok meyvede yetişmektedir. Başta üzüm olmak üzere, elma, armut, dut, kayısı, antepfıstığı, yerfıstığı ve çamfıstığı Kahramanmaraş'ta yetiştirilen ürünler arasında yer almaktadır.

² Çırçır; Pamuğu çekirdeğinden ayırmaya yarayan alet

‘Toplam 1.432.700 hektar olan il arazisininin 483.861 hektarlık bölümü (%34) tarım alanı, 505.815 hektarlık bölümü (%35) orman ve fundalık alan, 301.577 hektarlık bölümü (%21) çayır ve mera, 142.477 hektarlık bölümü (%10) tarım dışı arazi niteliğindedir.’

http://www.kahramanmaras.bel.tr/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c3/4_Ars_Gor_Veysel_GORUCU.pdf

2.3.3. Ticaret (Tekstil)

Kahramanmaraş, sanayi ve ticaret bakımından oldukça elverişli bir coğrafya üzerindedir. Geçmişten günümüze şehre gelen değerli ürünler bedesten³ler, bakırcılar çarşısı ve kapalı çarşılarında muhafaza edilip satılmaktadır. Kapalı çarşılar genellikle şehrin kültürünü, geleneğini ortaya çıkaran mekânlardır. Kahramanmaraş’ın kapalı çarşısı Osmanlı Döneminin ilk çarşı örneklerindedir. Bu kapalı çarşı içerisinde bulunan dükkânların bazıları şunlardır; Saraçhane, Dokumacılar, Demirciler Çarşısı, Köşkerler Çarşısı, Kuyumcular Çarşısı, Terziler Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı, Sebze Hali, Marangozlar, Semerciler Çarşısı.

Kahramanmaraş’ta sanayileşme ve özel sektörün gelişimi ağırlıklı olarak tekstil alanında gerçekleşmiştir. Tekstil’in yanı sıra çelik eşya sanayinin gelişimi de dikkat çekmektedir. Son yıllarda çelik, tekstil ve diğer sektörlerdeki sanayileşme sürecinin etkileri, diğer gelişmiş illerde olduğu gibi nüfus artışına neden olmuş ve bu durum göç ve kentsel sorunlar olarak şehre yansımıştır.

Kahramanmaraş şehrinde ticaretin ve sanayinin fazla olması şehre göçleri arttırmış ve hızlı nüfus artışına sebep olmuştur. Bu göçler yüzünden şehrin gelir düzeyi belirsiz bir hal almış, sanayi ve kentleşme olumsuz yönde etkilenmiştir.

Bölgede sanayileşme ağırlıklı olarak 1984 yılından sonra başlamıştır. Sanayileşme birçok sektörde ekonomiyi güçlendirmiş özellikle 1950’lerde pamuk üretimiyle başlayan gelişim, sanayileşmeye tekstil konusunda olumlu yansımıştır. Pamuk, Türklerle özdeşleşen halı ve dokumacılık sektöründe hammadde olarak

³ Bedesten: Kumaş, mücevher vb. değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı çarşı

kullanılmış pamuktan elde edilen kumaşlar Anadolu ve Maraş bedestenlerinde satılmıştır.

Cumhuriyetin ilan edilmesinden önce Maraş'ta kapalı koza pamuk ekilmekteydi. Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte hükümetin en önemli tarım politikası olan 3 beyazların un (buğday), şeker(şeker pancarı), ak bez(pamuk) Türkiye'ye yetecek kadar olması için üretim hızlanmıştır. Türkiye'de pamuk üretiminin en fazla yapıldığı sahalara Akdeniz ve Ege Bölgelerinde bulunmaktadır. Ancak Güneydoğu Anadolu bölgesi Atatürk Barajı'nın faaliyete geçmesiyle pamuk ekiminde artış göstermiştir.

Kahramanmaraş, bitki örtüsü, iklim şartları ve coğrafi konumu ile ticarete oldukça elverişli bir şehirdir. Tekstil fabrikaları, pamuk tarlaları ve küçük el sanatları yapılan dükkânların sayılarının fazla olması şehrin ticarete olan meylinin artmasının en büyük göstergesidir.

Kahramanmaraş ticareti ve sanayisi, küçük el sanatı faaliyetlerinin gelişmesinde oldukça mühim bir rol oynamaktadır. Ehlî Hirfet denen yani kunduracılık, duvarcılık, demircilik, marangozluk, dokumacılık vb. gibi küçük el sanatlarının üretimi bunlardan bazılarıdır. Ticaret dendiği zaman iki farklı alan ortaya çıkmıştır. Biri sanatkârların kendi ürettiklerinin, ikincisi ise başka ülke ve şehirlerden getirttikleri ürünlerin pazarlanmasıdır.

2010 yılında yapılan bazı araştırmalara göre Kahramanmaraş ekonomisine genel bir bakış attığımız zaman ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şunlardır;

- *'En büyük sektör konumunda bulunan tekstil sektöründe, yılda 359 bin ton iplik, 138 milyon metre dokuma kumaş, 49 milyon metre denim, 122 bin ton örme kumaş, 22,7 milyon adet hazır giyim üretim yapılmakta, 191 bin ton boya ve kasar işi gerçekleştirilmektedir.*
- *Bu haliyle Türkiye iplik üretiminin yüzde 27,4' ünü, dokuma kumaş üretiminin yüzde 8,4' ünü gerçekleştirmektedir.*
- *Dokuma üretiminde 19 tesis faaliyet göstermektedir. Bu tesislerde 1778 dokuma makinesi bulunmaktadır. Yıllık üretim dokuma kumaşta*

137.725.056 metre, denimde ise 49.400.000 metredir. İstihdamı 3 bin 317 kişidir.

- Örne kumaş üretiminde 41 tesis faaliyet göstermektedir. Bu tesislerde 1307 örme makinesi bulunmaktadır. Yıllık üretim 121 milyon 888 bin ton' dur. İstihdamı 1404 kişidir.
- Hazır giyim ve konfeksiyon üretiminde 21 tesis faaliyet göstermektedir... İstihdamı 2.546 kişidir. '(Koç,2010,s.335, 336, 337)

2.4. Nüfus Ve Sosyal Hayat

• Nüfus

Kahramanmaraş' ta nüfus, geçmişten günümüze bütün toplumlarda olduğu gibi doğum ve ölüm oranına bağlı olarak göçlere, yaşam şartlarına ve evlilik-aile hayatını tamamlayan medeniyete bağlıdır. Kahramanmaraş, Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlerde yoğun bir şekilde göç hareketlerine sahne olmuş ve şehrin bitki örtüsü, iklim şartları, coğrafi konumu, besin kaynakları, tarımı ve ticareti nüfus artışını oldukça etkilemiştir.

İnsanların yaşayacakları yerleri kendilerinin belirlemeleri ekonomik açıdan çok önemlidir. Kahramanmaraş'ta, nüfus yoğunluğu açısından beşeri coğrafyanın en önemli göstergesi olmaktadır. Bireyler, yaşam kalitelerini yükseltmek için kırsal kesimlerden şehirlere göç etmişlerdir. Bu göç olayından nasibini alan Kahramanmaraş nüfusunun artışı, özellikle 1950'li yıllarda yüzdelik oran %30,72 iken, 1960'lı yıllardaki oran %29,26 olduğu görülmektedir.

1960'lardan sonra şehrin dışarıya göç verme hızı azalmış ve buna karşılık 1980'li yılların ortalarına kadar şehir merkezi başta olmak üzere ilçelere göç almıştır. Özellikle 2000'li yıllardaki nüfus sayımlarına göre şehir merkezindeki nüfusun kırsal kesimdeki nüfusu geçtiği görülmektedir.

'Kahramanmaraş nüfus olarak Türkiye'nin on yedinci büyük ilidir. Nüfusun %54'ü şehirde, %46'sı köy ve kasabalarda yaşamaktadır. 2000 yılı rakamlarına göre, Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı %18,34 iken Kahramanmaraş ilinin nüfus artış hızı %11,98 civarındadır. Nüfus yoğunluğunda en yüksek değer Merkez ilçede

157 kişidir. '(Kahramanmaraş Tarım Master Planı, 2006, s.37) 'TÜİK verilerine göre 2012 yılı toplam nüfus 1.063.174'tür. Erkek nüfusu 539.998 ve kadın nüfusu 523.176'dır. '(Genç İstihdamın Desteklenmesi Operasyonu, s.8)

- **Sosyal Hayat**

Her yöre kültürel açıdan coğrafi, ekonomik, toplumsal ve etnik olmak üzere pek çok kurallara bağlıdır. İnsanların kişilik oluşumlarında belirleyici olan bu kültür, farklı yörelerde farklı kişilik özelliklerinin meydana gelmesinde etkindir.

1910'lu yıllarda Kahramanmaraş nüfusunun büyük bir kısmını Müslümanlar oluşturmaktaydı. Bu Müslümanlar birkaç farklı gruba ayrılmış ve bu grupların başında da eşraflar bulunmaktaydı. Ardından memurlar, tüccarlar ve esnaflar gelirdi. Halkın kullandığı aksesuarlar, takılar, erkeklerin atları ve silahları sosyal statülerini belirler ve kadınlar gelenekler elverdiği şekilde süslenirlerdi. Fes ve sarık erkeklerin vazgeçilmez aksesuarlarındandı. Memuriyet derecelerini gösteren sarıklar bile farklılık gösterirdi. Bu dönemde gayrimüslimlerin siyah ve mor ayakkabılar giydikleri, Müslümanların ise sarı ve kırmızı yemeni giydikleri kayıtlara geçmiştir. Bekârlar genellikle kırmızı, evliler sarı, dullar ise yeşil renkli edik giymekteydiler.

Kahramanmaraş kadını günlük hayatta entari giyer, bellerine ensiz kuşak bağlardı. Sokağa çıkarken üzerlerine ince ve genellikle siyah renkli çarşaf alırlar, bazıları ise damalı çarşaf adı verilen mavi beyaz kareli çarşafı kullanırdı. Maraş kadını için şemsiye; yaz aylarında güneşten, hem mahremiyet, hem de yağmurdan korunma amacıyla kullanırdı. Osmanlıda batılılaşma döneminin modernleşme sürecinin sonucunda kadınlar çarşaf yerine daha rahat kullanılan manto kullanılmaya başlanmıştır.

Kahramanmaraş kadınları ayaklarına giydikleri renkli ediklerle birlikte, önceleri başlarına poşu sonradan ise on santim yüksekliğinde fes giyinip bu fesin üzerini yazma ve çember ile sararlardı. Takı olarak feslerinin üzerine altın dikip, kulaklarının üzerine sarkıtırlardı. Kıyafet olarak ise kadınlar, üstüne iç etek zıbın, fistan, fermene (cepken) giyip topuklarına kadar uzanan könçek üzerine önlük bağarlardı. Ayaklarına ise yünden yapılmış dolama dizlik denilen nakışlı çorapları giyerlerdi.

Kahramanmaraş'ta en önemli kurumlardan birisi ailedir. Sosyal hayatın muhafazakâr bölümünü aile oluşturmuştur. Evin reisi baba olarak görülmesine rağmen kadın her açıdan evde düzenin oluşmasını sağlayan kişi konumunda olmuştur.

Kahramanmaraşlı kadınlar zamanlarını genellikle evlerinde geçirmekteydi. Kahramanmaraş'ta halkın günlük yaşamı, çocukların eğitimi, karı koca ilişkileri, evin idaresi, sağlık ihtiyaçları gibi meşguliyetlerle geçiyordu. Kahramanmaraş insanını kültürel olarak oluşturan şey bu olayların gündelik olarak yaşanmasıdır.

Kahramanmaraş kültüründe, aile büyükleri bayram ve mübarek günlerde toplanıp bir araya gelmektedirler. Geleneksel özel günlerde; nişan, kına gecesi, düğün, sünnet vb. gibi olaylarda halk toplanır, büyük sofralar kurulur ve yemekler yenilir. Kahramanmaraş'ın el sanatlarıyla ilgili hemen hemen her ögesinde sosyal davranışlara da rastlamaktayız. Günümüzde birçok bölgede var olan kız isteme, düğüncü gitme, çeyiz serme, gelin hamamı, nişan ve düğün gibi geleneklerin Kahramanmaraş'ta el sanatları ile daha da iç içe bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Kahramanmaraş'ta düğünler her dönem farklılık göstermiştir, fakat belirgin özellikler hiç değişmemiş, günümüze kadar aktarılmıştır. Düğünden önce; kız isteme, nişan ve kına gecesi yapılmaktadır. Önceden karar verilen tarihte ise düğün gerçekleştirilir. Geçmişte düğün davetleri, okuyucu denen kişiler tarafından yapılırdı. Maddi durumu iyi olmayan ihtiyaç sahibi, konuşmasını bilen kişilere verilen yiyecek, içecek veya kıyafet karşılığında okuyuculuk yaptırılırdı. Şimdilerde ise evlere davetiye yollanmakta ve düğün yapılacağı öyle haber verilmektedir.

'Kahramanmaraş' ta sosyal yaşantının temel öğelerinden birisi de yeme-içme (gastronomi) yani beslenme kültürüdür. Her tadımcının övgü ile andığı Kahramanmaraş yiyecek içeceklerindeki gerçek lezzet, sadece pişiricilerin (pişenlerin) becerilerinden ya da özgünlüğünden değil, yörenin doğasından, doğal öğelerinden; özetle toprağından, suyundan ve havasındandır. Kahramanmaraş yemeklerinin etli, sebze örnekleri ve coğrafi işaret alanı Maraş tarhanası gibi yoğurtlu yiyecekler yaygındır.' (K.e.s,CiltI,2014,s.35,36)

3. GİYİM VE GELENEKSEL GİYSİLERİN ORTAYA ÇIKIŞI

Giyim, insanlık tarihinde, bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Doğada yaşayan insan, diğer canlıların aksine, vücudunu doğa şartlarından iklim koşullarından, bitki örtüsü ve hayvanların saldırılarından korumak için, nesnelere ihtiyaç duymuşlardır. İlk giyim malzemeleri, ağaç kabuklarıdır. Daha sonradan, insanlar hayvan derileri ve kürklerini önce işlemeden, daha sonra, çiğneyerek ve çeşitli malzemelerle yumuşatarak kullanmışlardır.

Dokumanın başlangıcı olarak, M.Ö. 7000’li yıllar tahmin edilmektedir. 1962 yılında Çatalhöyük’te yapılan kazı çalışmaları sonucu M.Ö. 6000’li yıllarda üretildiği düşünülen kumaş parçaları (düz dokunmuş kumaşlar) bulunmuştur.

Tarih içerisinde, uygarlıkların birbirleriyle etkileşimleriyle, dokuma diğer toplumlara da yayılmıştır. Bu yayılış içerisinde, insanların yaşadıkları coğrafi bölgelerin ilkim koşulları, florası (bitki örtüsü) ve faunası (hayvan çeşitliliği), geleneksel tekstillerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Mezopotamya, yünlü dokumaların, Mısır, keten dokumaların, Hindistan, pamuklu dokumaların, Çin, ipek dokumaların başladığı yerlerdir.

Geleneksel giyim tarzları, yine insanların yaşadıkları bölgelerin coğrafi koşulları ile ilişkilidir. Örneğin, sıcak, kuru bir iklime sahip olan ve kum fırtınalarının sıklıkla görüldüğü Arap yarımadasında, vücudu güneşin yakıcı etkisinden ve kumdan korumak için, bol ve ince giysiler giyilmiştir. Kutupların soğuşundan korunmak için, Eskimolar, bütün vücutlarını saran, fok balığı derisinden giysiler üretmişlerdir. Anadolu’da, Karadeniz Bölgesi’nde, erkek giyimindeki sivri başlıklar, yağmurdan korunmak için geliştirilmiştir. İç ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde geleneksel kadın-erkek giyiminde kullanılan şalvarlar, bol ve dökümlü olması, karasal iklimin sıcak-soğuk değişimini dengelemektedir.

Geleneksel giysiler, ticaret, savaşlar ve teknik gelişmelerle değişime uğramıştır. Örneğin, Çin’in değerli ipek kumaşları, İpekyolu ile Anadolu ve Avrupa’ya taşınarak, Osmanlı ve Ortaçağ Avrupası’nın üst sınıf giysilerinin

malzemesini oluşturmuştur. Savaşlar, giyim üzerinde olumsuz etkiler yapmış, bazı giysilerin üretimini engellemiştir.

Giyim malzemeleri ve giysilerin üretiminde teknolojik gelişmeler, geleneksel giysileri değiştirmiştir. Avrupa'da, 18. Yüzyılda İngiltere'de, tekstil alanında başlayan endüstri devrimi, önce İngiltere'nin, daha sonra dünyanın tekstil üretimini değiştirmiştir. Makineleşmiş hızlı üretime uyum sağlamak için, Hindistan'ın pamuğuna el koyarak kendi ülkesinde kumaşa dönüştüren, bu kumaşları baskı tekniğiyle desenlendiren İngiltere, dünyaya bu kumaşları ucuza satarak, Anadolu ve dünyanın pek çok yerindeki geleneksel tekstillerin, yerel kumaş türlerinin yok olmasına neden olmuştur.

20. yüzyılda modern yaşam, dünyadaki geleneksel, tarıma dayalı yaşam biçimini değiştirmiştir. Köyden kente göç eden, işçi ve esnaf olan insanlar, geleneksel giysilerini yavaş yavaş terk edip, modern, standart giysiler giymeye başlamıştır. Bu alışkanlık, kırsal alanlara doğru yayılmış ve geleneksel giysiler yok olmaya başlamıştır.

Günümüzde, Anadolu ve dünyanın pek çok yerinde, geleneksel giysiler, özel olarak saklanmamış ise, günümüze gelememiştir.

3.1. Giyimin İşlevleri

Giyimin işlevleri, aşağıdaki gibi açıklanabilir:

- İnsanlar, giyim yoluyla kendilerini, vücutlarını, hava şartlarından ve dış etkenlerden korurlar.
- Giyim, toplumsal cinsiyetin ifade araçlarından biridir.
- İnsanlar, süslenme ve şık görünmek için giyinirler.
- Giyim, kişinin toplumdaki ekonomik, sosyal ve meslek statüsünün simgesidir.
- Giyim, vücudun mahrem sayılan bölgelerinin kapatma işlevini görür.

- Giyim, sinema, tiyatro ve oyun gibi çeşitli sanat alanlarında kişinin canlandırmaya çalıştığı karakteri ortaya çıkarmasında araç olarak kullanılır.
- Giyim, kişiliğin görsel ifade araçlarından biridir. İnsanın yaşama bakışı, inançları, zevkleri, topluma karşı uyumu ya da karşı çıkışı, giysileri ve aksesuarlarıyla aktarılabilir.

3.2. Geleneksel Giysi

Geleneği; bir toplumun değiştirilemeyen kültür varlıklarının, alışkanlıklarının, bilgi ve birikimlerinin nesilden nesile aktarılması olarak tanımlayabiliriz.

Geleneksel giysi ise; insanların geçmişle gelecek arasında köprü kurmasına yarayan, tarihsel bütünlüğü olan, özel gün ve bayramlarda daha çok giyilen giysilerdir. Geleneksel giysiler genel anlamda her yöre ve bölgede aynı olmasına nazaran farklı iklim koşulları, yaşanan tarihi olayların farklılığı ve kültürel faktörlerden dolayı değişiklik göstermektedir.

Türkler yüzyıllar boyunca zengin ve farklı bir giyim kültürüne sahip olmuşlardır. Bu zenginlik ve farklılık, kullanılan malzemelerin kalitesi, giyim biçimleri ve kumaşlar olarak şekillenmektedir. Günlük yaşamlarında geleneksel kıyafetler kullanmaya özen gösteren kadınlar; entari, göynek, üç etek, şalvar, oyalı yazmalar ve peştamal giymişlerdir. Erkekler ise; cepken, göynek, şalvar vb. gibi giysiler kullanmışlardır.

Geleneksel toplumlarda her kuşak kendinden önceki kuşağın izinden giderek giysi kültürünü günümüze taşır. Ancak, bu giysi kültürünün çok fazla değişimden geçerek günümüze geldiği görülmektedir. Malzeme farklılığı, işçiliğin özensizliği ve günümüz modasının etkisinde kalması dolayısıyla geleneksel giysi kültürümüz yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuştur.

3.3. Anadolu'da Geleneksel Kadın Giysisi

Anadolu, coğrafi konum bakımından Asya, Avrupa, Mısır, Mezopotamya ve Afrika kültürlerinin kesiştiği ortak bir merkez olmuştur. Bu merkez tarih boyunca, farklı kültürel yapıları ve etnik özellikleri bünyesinde barındırmıştır. Anadolu'ya Orta Asya'dan gelip yerleşen Türklerin kendilerine has giyim tarzı ve kültürü vardır. Türkler, Anadolu'ya yerleştiklerinde, Anadolu'da yaşayan diğer insanlarla iyi iletişim kurmuş ve kültürel özelliklerini paylaşmıştır. Zaman içerisinde Türkler, Anadolu'nun etnik ve kültürel yapısının oluşumunda oldukça etkili rol oynamıştır. Bu etki geleneksel giysi kültüründeki zenginliği ortaya çıkarmıştır.

Geleneksel giysiler insanların yaşadıkları yörelere göre farklılık göstermektedir. Yörenin iklim şartları, coğrafi konumu, tarihi ve sosyo-kültürel yapısının bütün özellikleri yansıtılmaktadır.

Anadolu'daki kadınların giydikleri geleneksel giysileri inceleyecek olursak;

- Üst giysi olarak; bindallı, üç etek, entari, göynek (gömlek), şalvar, fermene (cepken, yelek), zıbın, kuşak.
- Başları için; oyalı yazma, alınlık, tepelik.
- Ayakları için ise; yemeni, potin, çorap, patik ve çarık kullanmışlardır.

Şekil 3: Bindallı Örneği

Kaynak; (Lale Görünür, Osmanlı imparatorluğunun Son Döneminden Kadın Giysileri, Sadberk Hanım Müze Koleksiyonu, İstanbul, 2010, s.123)

'Başlıklar ise süslenip başa giyilen; tas, fes, tepelik, arakçının yanı sıra saçta şekil verilerek süsleme yapılan; taç, hotoz⁴, tozak⁵ vb. gruplara ayrılır. Bunlar yine bölgelere göre adları aynı olsa da şekil ve süslemelerde farklılıklar gösterir. Başlıkların biçimleri ve süsleri bunları giyenlerin sosyal durumunu da belirler. Başa örtülen örtüler, örtülerin kenarlarına yapılan oyalar bile giyenin bekâr, nişanlı, evli, dul olduğunu anlatabilecek niteliktedir.'(Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, Ankara, 2012, s.10)

⁴Hotoz: Kadınların süs için saçlarının üstüne taktıkları, çeşitli renk ve biçimde yapılmış küçük başlık

⁵Tozak: Düğünlerde gelinin başına takılan çeşitli renge boyanmış kuş tüyleri

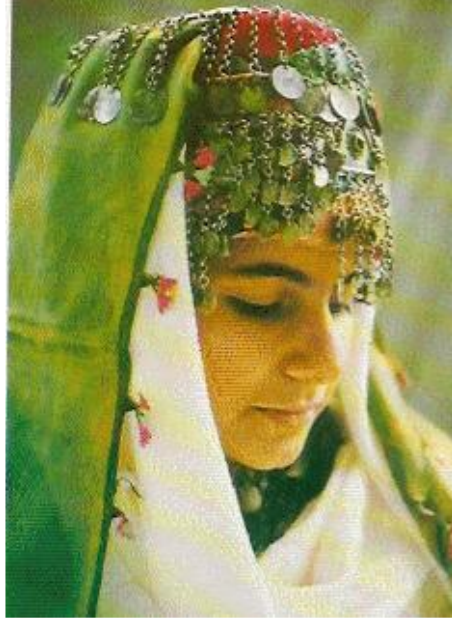
Şekil 4: Gümüş Paralı Başlık

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.10

Şekil 5: Tepelik

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.12

Şekil 6: Fes ve Alınlık

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.13

Anadolu kadını, giydikleri giysileri süsleme bakımından oldukça başarılıdır. En küçüğünden en büyüğüne bütün giysi çeşitlerini süslemişlerdir. Giyilen geleneksel kıyafetler, hem iletişim aracı hem de duygu hallerini yansıtmaktadır. Geleneksel kadın giysilerinin vazgeçilmez aksesuarları da vardır. Bu aksesuarlar; gerdanlık, küpe, hamaylı (muska), bilezik, kemer ve broşlardır.

‘Yazılı kaynaklarda takıların, ilk kez ne zaman kullanıldığı konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte, çok eski çağlardan beri kullanıldığı çeşitli buluntulardan anlaşılmaktadır. MÖ 7. binin ilk yarısına tarihlenen “Çayönü ve Catalhöyük” buluntuları arasında çeşitli taşlardan kemik ve hayvan dişleriyle deniz ve yumuşakçaların kabuklarından yapılmış gerdanlıklar ile hayvan, kuş, çiçek gibi çeşitli biçimler verilmiş takılar, oldukça kalabalık bir grup oluşturmaktadır. MÖ 3. binin yarısı ve ilk Tunç Çağında Anadolu’da çok zengin takıların varlığı Troya ve Alaca mezarlarında bulunmuş örneklerle de kanıtlanmaktadır. Altın ve gümüş küpeler, saç süsleri, gerdanlıklar, bilezikler, başları süslü iğneler, levha üzerine kabartma, oyma, kesme, telden örgü ve burma som altından döküm tekniği ile değerli

madenlerin işlenmesi takı yapımında yüksek bir düzeye erişildiğini göstermektedir. Takıların her birinde, eski uygarlıkların köklü takı gelenekleriyle göçebe Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri geleneklerin kaynaşmasına tanık oluyoruz.'(Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, Ankara, 2012, s.23)

Takı kültürü Anadolu'da çok eski çağlarda başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Osmanlı döneminde saraydaki kadınların giydikleri giysiler çeşitli işleme, nakış, kıymetli - gösterişli taşlar ve inci gibi aksesuarlarla süslenmiştir. Bu dönemde sadece kadınlar değil erkeklerde takı kullanmışlardır. Osmanlı takıları olarak bilinen bazı takılar; halhal, pazubent, kemer, bilezik, çelenk⁶, küpe, yüzük ve köstektir.

Anadolu'da kadınlar taktıkları başlıklara; altın, gümüş ya da pul takmanın yanı sıra nazara karşı maşallah takmışlardır. Nazardan ve gözden koruduğuna inanılan mavi boncukların; kolyelere, taçlara, başlıklara, giysilere ve çocukların beşiğine takılması Anadolu'da oldukça yaygındır. Sadece kendi takılarında değil evlerinde de nazarlık kullanmışlardır. Kahramanmaraş evlerinde kullanılan nazarlıklar yuvarlak şekilli, altında örgülü püsküller, yuvarlak şeklin üzerinde mavi boncuklar ve renkli düğmeler bulunmaktadır.

⁶Çelenk: Kadınların başlarına taktıkları mücevher veya madenden yapılmış tepelik

Şekil 7: Nazarlık Örneği

Kaynak; Kahramanmaraş El Sanatları, Cilt II, 2014, s.325

Geçmişten günümüze Türk toplumunda yapılan düğünler, sünnet törenleri ve nişanlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu özel günlerde takılan altınlar bir gelenek haline gelmiştir. Ve bu gelenek günümüzde de hala devam etmektedir.

Arapça “yazılı şey” diye bilinen nüsha kelimesi halk arasında kulaktan kulağa farklı aktarılarak bozulmuş ve muska olarak şekil almıştır. Maddi ve manevi beklenti içerisine giren insanlar, nazara ve hastalığa karşı korunmak için içerisine çeşitli ayetler veya hadisler yazılan kâğıtları üçgen biçimde katlayıp, 7 kat muşambaya sarardı. Bu muskalar, bir kolye yardımıyla boyuna asılmaktaydı veya elbiseye dikilmekteydi.

Şekil 8: Hamaylı veya Muska Kabı

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.28

'Kadınların süslenmek için kulaklarına taktıkları takılardır. Kulak askısı olarak da tanımlanmaktadır. 1620'lerde Anadolu'da kadınlar altın ve gümüş takılara sahipti. Altın küpe, salkım altın küpe, altın saç bağı, altın bilezik, altın yüzük, gümüşlü tarak, incili zülüflük, altın kol bağı gibi mücevherler kullanmışlardır. Küpeler biçim olarak fazla çeşitlilik göstermez. Genellikle askılı olan küpelerde telkâri ve granül tekniği yoğun olarak kullanılmış. Bazen renkli taşlar bazen de taş görünümünde tanecikler ile süslenmiştir. Küpelerin bazıları hilal biçimde levhaların bombeleştirilmesi sonucu meydana getirilmiştir. Uçlarında özelliğine göre şekilli toplar ve pullar da sarkmaktadır.'(Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, Ankara, 2012, s.30)

Şekil 9: Gümüş Küpe

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.31

Giysilerde görülmekte olan değişim köy ve şehirlerde yerleşme birimlerine göre kendisini hissettirmektedir. Köylerde geleneksel giysiler kısmen devam ederken, il ve ilçelerde moda uygun kıyafetler tercih edilmektedir. Köyde yaşayan orta ve yaşlı kuşak geleneksel giysi kültürünü ufak değişikliklerle sürdürmeye devam ettiğini görmekteyiz bunun yanı sıra genç kuşak ise; günümüz modasına uygun giysileri benimsemektedir.

4. KAHRAMANMARAŞ' IN EL SANATLARI

'El sanatları; bir veya birden fazla sanatkârın bilgi ve becerisine dayanan, çevre şartlarına göre değişim gösteren, güzelin yanı sıra yararlıyı sunan, insan yaşamını kolaylaştıran, ihtiyaçlarını karşılayan; evde veya atölyelerde, bütün gün veya boş zamanlarda ya da belli dönemlerde üretilen; geleneksel, bölgesel, fonksiyonel, estetik, artistik, sanatsal, dekoratif, dini, sosyal açıdan sembolik karakter taşıyan; el, el aleti veya mekanik araçların yardımıyla yapılan ürünler olarak tanımlanabilir.'

http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_08/03050604_gelenekselelsanatlari.pdf/2014

El sanatları, duygu ve düşüncelerimizi dile getirdiğimiz, zevklerimizi ve isteklerimizi aktarabildiğimiz en verimli alandır. El sanatlarımız, geçmişle – gelecek arasında köprü kurulmasında, geçmişten günümüze birçok dönemin günümüzde hala devam eden izlerinin olmasında ve sanata olan bağlarımızın perçinlenmesinde büyük rol oynamaktadır.

El sanatları ile insanlar geçmişten günümüze kendi duygularını dile getirerek, kendi zevklerini sergilemişlerdir. Toplumların tarihlerini yansıtan geleneksel el sanatları toplumun yapısı, seviyesi, yöresel özellikleri, etnografik değerleri kısacası bir ülkenin kültürel kişiliğinin göstergesidir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu değer bilim ve teknolojinin yanı sıra kendi kültür tarihimiz açısından önemlidir.

Anadolu'nun en eski şehirlerinden biri olan Kahramanmaraş kültürel zenginlikleri ile dikkat çekmektedir. Bu yörenin el sanatları, coğrafyasında geçirdiği sosyal, ekonomik ve kültürel olaylardan etkilenmiş ve sanat hayatına derin izler bırakmıştır. *'Orta Asya Türk Kültür ve Sanat kaynağına dayanan bir özelliğe sahiptir. Aradan geçen binlerce yıla rağmen bugün de çeşitli alanlarda birbirinden güzel eserler veren Kahramanmaraşlı ustaların büyük emek, sabır, metanet ve tevekkülle sürdürdükleri el sanatları Türk el sanatlarının binlerce yıllık sürekliliğini de gözler önüne sermektedir. Kahramanmaraş Selçuklulardan sonra Osmanlılar zamanında da kendi özel durumunu korumuştur. Kahramanmaraş çarşısını sanat*

eserleriyle bezeyen gazezler, basmacılar, dokumacılar, abacılar, saraçlar Türk Osmanlı Sanatının orijinal örneklerini meydana getirmişlerdir. Kahramanmaraş' ta folklor; el sanatları, giyim, kumaş, mahalli yemekler, inançlar, düğün adetleri, doğumla ilgili adetler, destanlar, yerel ağız özellikleri, tekerlemeler, atasözleri, bilmeceler, deyimler, halk müziği ve geleneksel oyunlar gibi zengin, bir özelliğe sahiptir.'

http://www.kahramanmaras.bel.tr/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c2/38_Prof_Filiz_GUNDUZ_Ars_Gor_Aysegul_YILDIZ_Ars_Gor_E_Elhan_AKINCI.pdf/2014

Kahramanmaraş geleneksel el sanatları içinde işleme sanatının ayrı bir yeri vardır. Örneğin; Maraş işi (sim sırma işlemeciliği) göz kamaştırıcı bir sanat eseri özelliğine sahiptir. Aynı zamanda Keçecilik, köşkerlik, ahşap oymacılığı ve dokumacılıkta bu yörenin el sanatları alanında yapılan çalışmalardır.

4.1. Maraş İşi (Sim Sırma-Dival İşi)

Sırma, sırma işi, mukavva işi bastırma vb. isimlerle de anılan Maraş (Dival) işi tarihi bir kumaş işleme tekniğidir. Görünüm açısından tersi ve yüzü farklı görüntüde tek yüzlü bir işleme olan Maraş işinde bir tanesi kumaşın arka yüzünden yürütülüp ön tarafta gözükmeyen, diğeri ön yüzünden yürütülüp arka tarafta gözükmeyen iki iplik kullanılarak yapılmaktadır. Maraş işinde asıl amaç düz bir arka yüzey elde ederek metal ipliğin kullanımını en aza indirgeyerek sarma işlemi yapmaktır.

Şekil 10: Maraş İşi Ters-Yüz Örneği

Kaynak; <http://nazotasarim.com/tag/maras-isi/>

Şekil 11: Sim Sırma Örneği

Kaynak; Esmâ Yakar - Elif Betül Yakar, Maraş İşi Sim Sırma ve Bindallılar, Kahramanmaraş, 2011, s.28

Tarihçesi; Maraş işi ya da sim sırma işlemeciliğinin tarihi Selçuklu Devrine kadar uzanmaktadır. Sırma işi geçmiş dönemlerde ilk olarak; Padişahlar, Şehzadeler ve Sarayda yaşayan kadınlar tarafından kullanılmıştır. Sırma işi, gümüş ve altın tellerle işlendiğinden dolayı önceleri saraçların uğraştığı bir alandı. Dulkadirli Beyi'nin kızı Sitte Hatun'un, Fatih Sultan Mehmet ile evlenmesi üzerine 40 katır yüklü çeyizi saraya gitmiştir. Çeyizinde bulunan sırma işlemleri, saray çevresinin ve işlemecilerin oldukça dikkatini çekmiş ve daha sonrasında İstanbul ve Rumeli'de yaygın hale gelmiştir.

İşlemeciliğin kökeni hakkında diğer bir görüşte; 'Maraş işi 16. yüzyılda Arap yarımadasından ülkemize gelmiştir. Maraş işi ilk zamanlar Çukurova beylerinin binici takım ve başlıklarında daha sonra Maraş, Antep ve Kilis'te erkeklerin

kullandıkları feslerde kullanılmıştır. 18.yüzyılda silah kılıfları, kemer ve erkek yenlerini süslemiştir. Zamanla zengin ailelerin kızlarının çeyizlerinde yer almıştır, (yatak örtüsü, sedir örtüsü, seccade, bohça, gelinlik vb.) folklor ekibi kıyafetlerinde kullanılarak zamanımıza kadar gelmiştir.’(Anonim Tarih ve Medeniyet Dergisi, 1995, sayı20, s.57)

Sim sırma, ince kumaşlar hariç yüzeyi düzgün bütün kumaş türlerine uygulanmaktadır. Kadife, deri, Ödemiş ipeği, saten, tafta ve keten kullanılan kumaş türleridir. Gelin çeyizlerinde, giyim eşyalarında, yakalık, bindallı, terlik, seccade, masa örtüsü, sedir örtüleri ve perdelerde kadife üzerine işlenmiş sırma işleri bulunmaktadır. Sırma işinin günümüze taşınmasına en büyük katkıyı 1947 yılında Kahramanmaraş Kız Meslek Lisesi’nde bir sırma işletmeciliği bölümünün açılması sağlamıştır.

Şekil 12: Maraş İşinde Kullanılan Malzeme Örnekleri

Kaynak; (Yakar, a.g.k.,s.16)

'Maraş (Dival) işi tekniğinde, çalışılacak ürün küçükse kasnağa gerilmiş astar kumaş üzerine, desen yapılmış kumaş teyellenerek ve kasnak, cülde⁷ye takılarak işlenir. Ürün boyutu büyükse çerçeve veya gergefte işlenir. Maraş(Dival) işinde teknik olarak çeşitli sarmalar (düz sarma, verev sarma, yarmalı sarma), balıksırtı, düz ve verev pesent, hasır iğne vb. teknikler kullanılır. Maraş(Dival) işinde yardımcı teknik olarak diğer işlemlerdeki tekniklerden de yararlanır. Bunlar aplike, tohum işi, Bolonya iğnesi vb. 'dir. '(K.e.s,Cilt1,2014,s.52)

Şekil 13: Maraş İşi Örneği

Kaynak; (Yakar., a.g.k., s.44)

Maraş işi sim sırma, kumaşın ön ve arka yüzünden iki ayrı ip ile görülmeyecek şekilde, çok ince olmayan kadife ve deri üzerine işlenir. Maraş işlemeciliği, desen çizme ve deriye çekme teknikleri ile yapılmaktadır. İşlenecek kumaş alttan kalın bir karton ile teyellenir, sim ile desen çalışılarak alttan gelen iplik

⁷ Cülde: Maraş işinde kullanılan tezgâh

görünmeyecek şekilde işlenir. Maraş işinde, altın – gümüş sırma, ipek, keten, koton, sim alt iplik olarak ise dayanıklı pamuklu iplikler kullanılmaktadır.

Kahramanmaraş'ın en önemli işleme sanatı olan Maraş (Dival) işi evlilik hazırlığı yapan kızların çeyizlerini süslemektedir. Bunlar; bohça, yatak örtüsü, bindallı, şalvar, oda takımı, seccade, yelek, kese, yastık, perdedir.

Şekil 14: Karanfil Motifli Bohça Örneği

Kaynak; (Altın Dokunuşlar, Komek Sergi Albümü, 2012,s.71)

Maraş işi yapımında kullanılan araç ve gereçlerin bazıları; cülde (işleme tezgâhı ya da gergef), çağ (makaralık), askı, möhlüke (oyma bıçağı), sim, sırma, çamaşır ipeği, bal mumu, biz ve kumaştır.

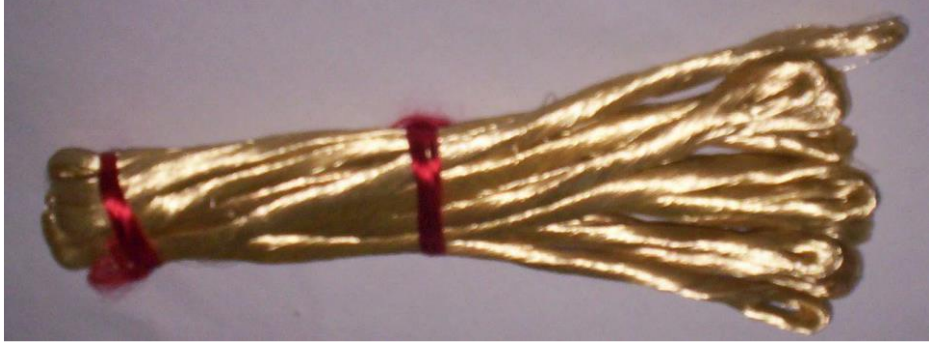
Şekil 15: Möhlüke

Kaynak; (Yakar., a.g.k., s.37)

Şekil 16: Sim Çeşitleri

Kaynak; MEGEP, Makinede Maraş İşine Hazırlık, 2008, s.11

Şekil 17: Çile Sim

Kaynak; MEGEP, Makinede Maraş İşine Hazırlık, 2008, s.12

Şekil 18: Biz

Kaynak; (Yakar. a.g.k., s.36)

Şekil 19: Cülde

Kaynak; (Yakar. a.g.k., s.23)

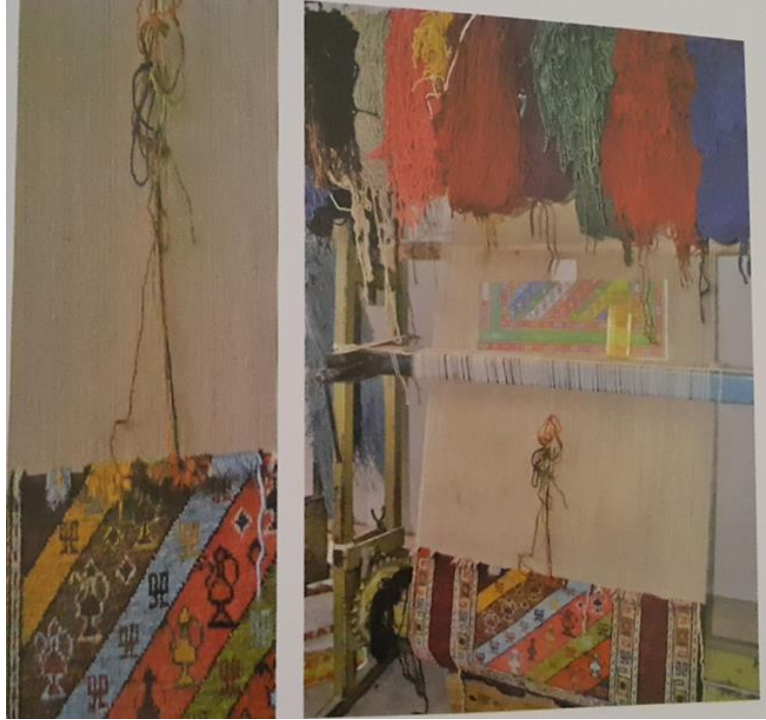
'Deseni hazırlanan ve kumaşa yapıştırıldıktan sonra gri kartona gerilen işlenecek ürün 'cülde' adı verilen özel tezgâhta, üstten çok katlı sim, sırma ya da sim-sırmaya karıştırılmış iplikle, alttan kayganlığı sağlamak için mumlanmış iplikle, 'biz' adı verilen delici alet ile karşılaştırma yapılarak ve karşılıklı tutturularak işlenir. Dival işinin yüzü sarma, tersi hristo teyeli⁸ görünümündedir.'(K.e.s,Cilt I,2014,s.55)

⁸ Hristo teyeli: Çaprazlama yapılan teyel, kazayağı

4.2. Dokumacılık

Dokuma; iplik haline getirilebilen her materyalden elde edilebilen, dokunabilen ve örülebilen elyafların farklı tekniklerle birbirine tutturularak yapılan halı, kilim, bez, kumaş, keçe, battaniye vb. gibi parçaların genel adıdır. Çeşitli el tezgâhları yardımı ile iki veya daha fazla ipliğin birbirlerinin altından ve üstünden geçirilmesiyle ortaya çıkan her bir ürüne de el dokuması denmektedir.

Dokuma sanatı çok eski dönemlerde başlar fakat başlama tarihi ve yeri kesin olarak bilinmemektedir. Dokumacılığın, yapılan bazı kazı çalışmaları sonucuna göre geliştiği bazı bölgeler; Mısır, Hindistan, Mezopotamya, Çin ve Anadolu'dur. 1962 yılında Çatalhöyük'te yapılan kazı çalışmalarında MÖ 6000 yılına ait bez ayağı ile dokunmuş, oldukça eski kumaş parçalarına ulaşılmıştır. Anadolu ve Orta Asya'da bulunan Türklerin sahip oldukları dokumaların, farklı coğrafi ve kültürlerde yapılmış olmasına rağmen, ortak değer ve kültür zenginliğini ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 20: Dokuma Halı

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.355)

Dokumacılık; Anadolu'da çok eski tarihlerden günümüze kadar yapılan ve yapılmaya devam eden bir el sanatıdır. Bu el sanatı birçok yörenin geçim kaynağı haline gelmiştir. Bu yörelerden biri de Kahramanmaraş'tır.

'1940-1950'lerden sonra Maraş'ta dokumacılık o kadar gelişmiştir ki, her evin alt katında dokuma tezgâhları kurulmuş, bu da memlekete ekonomisine çok büyük katkılar sağlamıştır. Dokuma ipliği Adana'da Milli Mensucat fabrikasından temin edilir, Maraş'ta dokunduktan sonrada "Alaca" dokuma adı altında satılırdı. Mağaralı mahallesinde birçok tezgâhı işleten İzmirli zade Mustafa Efendi bu sanayinin yükselmesine hizmet edenler arasında önemli bir isimdir. Devecili Mahallesinden Vakkas Efendi, Erguş İbrahim usta, Mevlütoğlu İsmail efendi, Divanlı Mahallesinden Uzveli Mehmet ve Halil usta Şirikcizade Hacı usta ve evlatları dokumacılığın doğması ve gelişmesinde büyük hizmetleri geçmiştir. Bu dönemde Maraş'ın dokuduğu kumaşlar ucuz ve kalitelidir. Kırsal kesimdeki birçok insan kumaş ihtiyacını bu dokuma atölyelerinden temin etmişlerdir.'(Ercan Göl, Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) Maraş'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Gelişimi, 2006,s.66,67)

Şekil 21: Aba Örneği

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.343)

Dokumacılık sanatı genellikle göçebelerin gelenek ve göreneklerinin bir ürünü olarak benimsenmiştir. Şehirde dokumacılıkla uğraşanlar; kilim, aba, yolluk, heybe, çuval, çadır örtüsü, kuşak vb. gibi ürünler yapmışlardır. Yıkanmış ve taranmış yünden elde edilen elyaflarla dokunan veya keçeleştirme denilen elyafların dövülüp bastırılarak ortaya çıkarılan ürüne aba denmektedir. Aba yapımında; koyunyünü, öküz, deve ve keçi kılından elde edilen elyaflar kullanılmaktadır. Aynı zamanda keçe gibi görünen bir dokumaya sahiptir. Abaların en büyük özelliği soğuğu geçirmemesi olduğundan soğuk ve sert hava koşullarında kullanıma elverişlidir.

Şekil 22: Tarak ve Gücüler

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.331)

Dokuma, atkı ve çözgülerin yani, yatay ve dikey ipliklerin birbirlerinin altından ve üstünden geçmesiyle oluşmaktadır. Yatay ipliklerle meydana gelen desene atkı yüzlü dokuma, dikey ipliklerle meydana gelen desene ise çözgü yüzlü dokuma denmektedir. Dokumacılık; atkı ipliği, çözgü ipliği, ilme ipliği ve desen ipliği adı verilen ipliklerden oluşmaktadır. Atkı; çözgü ipliğinin arasından yatay geçen ipliklere, çözgü; dokuma tezgâhında dikey geçirilen ipliklere denmektedir.

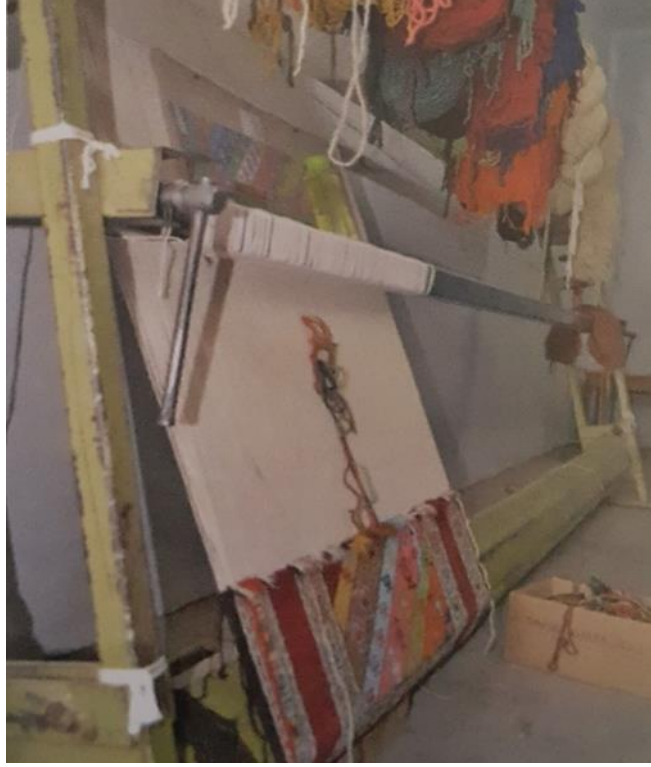
İlme; çözümlü iplikleri üzerinde düğüm atılarak halı veya kilimin havlı yüzünü oluşturan ipliklere, desen; üç iplik kullanılarak dokunan zili, sumak vb. gibi dokumaları oluşturmak için atkı ve çözümlü iplerine ek olarak kullanılan ipliklere denmektedir.

Şekil 23: Atkı İpliği Sarılı Mekikler

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.331)

Genellikle geleneksel üretim yapmak için kullanılan dokuma tezgâhları; sarma tip tezgâhlar, yer tezgâhları, germe tip tezgâhlar ve kumaş dokuma tezgâhlarıdır.

Şekil 24: Sarma Tezgâh

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.325)

Sarma tip tezgâhlar ülkemiz genelinde oldukça fazla kullanılan tezgâhlardandır. Kahramanmaraş ve çevre ilçelerde eğitim amaçlı açılan kurslarda kullanılan tezgâhta sarma tipli tezgâhtır. Ve bu tezgâhlarda dokunan kilim, halı vb. gibi ürünler çözgüsü farklı bir çözgü materyalinde çözüldükten sonra tezgâha aktarılır.

Dokuma yapılırken kullanılan bazı malzemeler ise şunlardır; çıkırık, yün tarağı, kirmen⁹, iğ(teşi)¹⁰, makas, kirkıt¹¹, tarak, mekiktir.

⁹ Kirmen: Elde yün eğirmeye yarayan tahtadan yapılmış araç

¹⁰ İğ: Pamuk, yün vb.nden iplik eğirmekte kullanılan, ortası şişkin, iki ucu sivri ve çengelli olan, ağaçtan yapılmış araç, eğirmen, kirmen

¹¹ Kirkıt: Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirden veya ağaçtan yapılmış dişli araç

Şekil 25: Çıkrık

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.328)

Şekil 26: Kirmen, İğ, Kirkit ve Gücü Çekeceği

Kaynak; (K.e.s,Cilt I,2014,s.329)

4.3. Keçecilik

Keçecilik; *'Türk el sanatlarının en eski tekniklerden biri olan tepme keçecilik 9. Yüzyıldan itibaren Orta Asya'dan batıya göç eden Türkler tarafından diğer sanatlarla birlikte Anadolu'ya gelmiş, günümüze kadar ulaşmıştır... Keçe, hayvansal liflerden genellikle yünün ısı, nem, basınç altında sabun, yağ, asit vb. yardımıyla birbirlerine kenetlenmelerini sağlayarak oluşturulan dokudur veya iplik haline getirilmemiş ve dokunmamış yün veya keçi kılının ıslatılarak dövülmesi suretiyle yapılan kaba (2-3cm) kumaş türüdür. Keçe için 'kumaş ve tekstilin ilk denemesi' de denilebilir. Keçenin ilk defa nerede yapıldığı ve nasıl ortaya çıktığı ile ilgili değişik görüşler ileri sürülmüştür. Arkeolojik kazılarda ele geçen bazı keçe parçalarının MÖ VIII. Yüzyıla tarihlendiği düşünülürse insanların kullandığı ilk kumaş ve yaygı türünün keçe olduğu söylenebilir.'*(Kahramanmaraş El Sanatları, CiltII,2014,s.277)

Şekil 27: Keçe Yününün Temizlenme Aşaması

Kaynak;<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/m-nevzat-hiz-yolun-sonu-gorunuyor-kececilik/>

Şekil 28: Keçenin Hazırlanışı

Kaynak; (K.e.s, Cilt II,2014,s.289)

Anadolu’da çobanlar, kışın dağda soğuk ve yağışlı havalardan korunmak, örtünmek için önü açık keçeden yapılmış kolsuz bir giysi giymektedirler. Bu giysiy kepenek adı verilmektedir. Kepenek dikişli veya dikişsiz fark etmeksizin çobanların soğuktan korunmasına yardımcı olurdu. Çobanlar bu giysiyi aynı zamanda altlarına sererek oturur ya da yatarlardı. Keçe geçmişten günümüze birçok alanda kullanılmıştır. Özellikle giyimde kullanılan bazı alanlar şunlardır; börk¹², külah¹³, çizme, çorap, aba, yelek, çuval, sikke¹⁴. Birçok alanda kullanılan keçe çeşitlerinin bazıları ise; yük keçesi, eyer keçesi, süt keçesi, kepenek, at keçesi-belleme, deve keçesidir.

¹² Börk: Genellikle hayvan postundan yapılan başlık

¹³ Külah: Erkeklerin giydiği genellikle keçeden, ucu sivri veya yüksek başlık

¹⁴ Sikke: Mevlevi dervişlerinin giydikleri yüksek ve tepesi düz keçe külah

Şekil 29: Kahramanmaraş Keçe Örneği

Kaynak; <http://www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr/TR,128147/kececilik.html>

Şekil 30: Kahramanmaraş Keçe Örneği

Kaynak; <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,51127/kececilik-gelenegi.html>

4.4. Diğer El Sanatları

Kahramanmaraş geleneksel el sanatlarıyla önemli bir yere sahiptir. Yaşanılan kültürün, gelenek ve göreneklerin, sosyal hayatın el sanatlarına etkisi oldukça fazladır. 3 başlık altında incelediğimiz el sanatlarının dışında Kahramanmaraş tarihi için önemli olan el sanatlarının bazıları şunlardır; külekçilik, dericilik, örücülük, ahşap oymacılığı, kuyumculuk, bakırcılık, semercilik, demircilik, yorgancılık, mobilyacılık.

Kahramanmaraş'ta dericilik ve örücülük sanatlarının birlikte kullanıldığı bir el sanatı da ayakkabıcılık olmuştur. Ayakkabıcılık kendi içerisinde çarık, yemeni, edik, kelik ve postal olarak beş ayrı kategoriye ayrılmıştır.

- **Ayakkabıcılık**

Ayakkabı, geçmiş dönemlerden bu yana insanların doğa koşullarından korunma ihtiyacına yönelik olarak kullanılmasının yanı sıra aksesuar niteliği taşıyan bir ayak giysisidir. Tarihin farklı dönemlerinden etkilenecek öncelikle ayağı koruma maksadıyla kullanılırken daha sonraları teknolojinin gelişip malzeme çeşitliliğinin artmasıyla dış giyimi tamamlayıcı unsur haline almıştır.

Başlangıç olarak el sanatları ustaları tarafından doğal deri kullanılarak yapılan ayakkabılar, günümüz ayakkabı modasındaki yerini alıncaya kadar çeşitli aşamalardan geçerek değişim ve gelişim göstermektedir. İnsanlar ayakkabılarını kendilerini ifade etmek ve aynı zamanda sosyal statülerini belirtmek için kullanırlardı.

Kahramanmaraş'ta ayakkabılara renklerine göre çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Kahramanmaraş'ta bu zanaatla uğraşan ünlü ustalardan biri olan Alaaddin Kopar'e göre; *'Maraş'ta üretilen pabuçlarda beş renk kullanılırdı. Bu renkler tesadüfen değil kullanım alanlarına göre seçilirdi. Yeni yetişen gençler (kız_erkek) portakal ya da narçiçeği kırmızısı, daha olgun gençlere kırmızı pabuçlar yapılırdı. Evli olanlar; sarı, hardal rengi pabuç giyerlerdi. Hatta annemin anlattığına göre; yeni evlenen genç kızlar, hardal rengi edik gelmezse baba evinden çıkmak istemezmiş. Çünkü hediye gelen dörtlük ya da sekizlik mecidiyeler ağzı geniş bir pabuç olan edikten*

sığarmış. Gelin çocuk sahibi olduktan sonra artık siyah pabuç giymeye başladılar. Dul kadınlar ise yeşil pabuç giyerlerdi. Hatta anlatılanlara göre dul kadınların talipleri onları ayaklarındaki yeşil pabuçtan anlar, evlerini öğrenmek için takip ederlerdi.' (Yrd. Doç. Dr. Nejla Günay, XIX. Yüzyıldan Günümüze Maraş' taki Ekonomik ve Sosyal Değişikliklerin Şehirdeki Bazı Geleneksel Meslekler Üzerindeki Olumsuz Etkileri, 2010, s.169)

Köşkerlik

Köşker Farsçadan dilimize aktarılmış bir kelimedir ve anlamı ayakkabı tamiri ve yemeni işçiliğidir. Kahramanmaraş ve civarında ise köşkerlik dendiği zaman akla gelen ilk tabir deri işçiliğidir. Pabuçlar, çizmeler, çarıklar ve postallar yapılan deri işçiliğinden birkaçıdır. Hayvanların derileri kullanılarak yapılan bu ayakkabılar yazları serin kışları ise sıcak tutmaktadır.

Şekil 31: Kahramanmaraş Köşker Örneği

Kaynak; <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907>

Kahramanmaraş bölgesinde yapılan ayakkabılar Orta Asya'dan süregelen Hun sanatına dayanmaktadır. Köşkerlik adı verilen bu deri işçiliği adı altında yapılan ayakkabılar; basmak, yemeni, çarık, edik, çizme isimleri geçmişten günümüze hiçbir değişime uğramadan gelmiştir. Kahramanmaraş'ta deri işçiliğinin önemli bir dalı olan köşkerlik sanatı Türk toplumunun 1085 yılında bölgeye yerleşmesiyle başlamıştır. Orta Asya'da doğup, Anadolu Selçuklu döneminde gelişmiş, Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise deri işçiliği zirveye ulaşmıştır. Aynı zamanda köşkerlik sanatı Kahramanmaraş bölgesinde 1940 yılına kadar en canlı dönemini yaşamıştır.

Şekil 32: Köşker Ustası

Kaynak; <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907>

Çarık

'Uygurlardan beri bilinmekte olan çarık kelimesi; eski Türkçe, orta Türkçe ve eski Anadolu Türkçesinde 'çaruk' şeklinde idi. Osmanlı Türkçesinde hem çaruk hem de çarık şeklinde kullanılmıştır... Çarık, Osmanlıdan Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar köylünün giydiği kullanımı en yaygın ayakkabıdır. Çarık, ayağın tabanından parmak üstlerine kadar, ayağın etrafı ile topuğu kapatacak şekilde tek parça gönden, sırimla bağlanarak ayağa giyilecek şekilde yapılır. Çarığın en makbulü, tuzla terbiye edilerek gölgede kurutulmuş deriden (gönden) tek parça olarak yapılanıdır.' (Kuru, Paksoy, Ayakkabı Modası Perspektifinde Kahramanmaraş Çarık ve Yemenilerinin Yaşam Seyrinin Değerlendirilmesi, 2014, s.106,107)

Çarık yapımında kullanılan deri seçimi oldukça önemlidir. Deri seçimi, mevsimsel farklılıklar ve moda göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Osmanlı döneminde altın çağını yaşayan çarık, hem iç piyasanın hem de dış ülkelerin taleplerini karşılayan ve Kahramanmaraş'ın ekonomisine büyük katkı sağlayan bir aksesuardır. Çarık ustaları deri seçimi titizlikle yaparken özellikle manda, sığır, dana, keçi ve koyun derisi kullanmışlardır. Ancak ülkemizde manda üretimi azaldığından günümüzde çok fazla kullanılmamaktadır.

Şekil 33: Çarık Örneği

Kaynak; <http://www.unutulmussanatlari.com/2012/07/yemenicilik-kosgerlik.html>

Yemeni

Nuri Yüce ‘Göçebe Türklere Ayakkabı Kültürü’ adlı makalesinde, Kahramanmaraş’ta yemeninin en fazla kadınlar tarafından kullanılan ayakkabı türü olduğundan bahsetmiştir. Bu ayakkabı ökçeli olduğundan dolayı ayağın kaymasını engellemiş bu nedenle de daha çok tercih edilmiştir. Çarık yapımında olduğu gibi deri seçiminin titizlikle yapıldığı, süsleme tekniklerinin kullanıldığı ve en önemlisi de Kahramanmaraş ekonomisine önemli ölçüde katkı sağladığı görülmektedir.

‘Tabaklanarak ve kök boya ile istenilen renkte boyanan derilerden yapılan yemeninin tabanında camız ve manda köselesi kullanılarak astanda koyun derisi kullanılmaktadır. Taban kalıba uygun şablon (ıstampı) ile kesilir. Saya¹⁵’nın dikiminde kenar kıyı ve biyeleri keçi derisi kıyılık¹⁶ dönme dikişi yapılır. Bu işlemler sırasında kesinlikle yapıştırıcı kullanılmadığı gibi dikimde kullanılan pamuklu ipliğin sağlamlştırılması balmumu ile yapılmaktadır.’(Kuru, Paksoy, 2014, s. 108) Yemeninin yüzü taban ile tersten birleştirildikten sonra ıslatma işlemi ile derinin yumuşaması beklenir. Ardından yumuşayan yemeni elde edildikten sonra, ayak şeklini alabilmesi için kalıba geçirilerek kurumaya bırakılır.

Şekil 34: Yemeni Örneği

Kaynak; <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907&start=20>

¹⁵Saya: Ayakkabının yumuşak olan üst bölümü

¹⁶Kıyılık: Sayanın kenarlarını sağlamlştırmak ve güzelleştirmek için dikilen şerit biçimindeki parça

Postal

'Konç denen üst kısmı keçi derisinden, topukları örtecek gibi yukarı kıvrık, çok kayan ve bu yüzden giyeni sık sık düşüren bir ayakkabı türüdür. (Bu postal denen ayakkabı türünün, bugün askerlerin giydiği potin veya bot cinsinden olan ayakkabı türüyle karıştırmamak gerekir. Bunlar birbirinden farklı ayakkabılardır.) Postalın koncunun ön kısmı açık olur, bu açıklığın arasında kulak veya dil denen bir meşin parça bulunurdu.'(Kuru, Paksoy, 2014, s. 113) Postal da tıpkı yemeni gibi elde dikilerek yapılan ve sadece erkeklerin tercih ettiği ayakkabı türüdür. Kahramanmaraşlı köşkerlerin büyük ustalıkla yapmış olduğu nakışlı postallar ve Osmanlı döneminde yapılmış olan ürünler kalitesi açısından, köşkerlerin işlerine verdikleri önemin göstergesi olmuş ve günümüze birer sanat eseri olarak ulaşmıştır.

Şekil 35: Postal Örneği

Kaynak; <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907&start=20>

Kelik

'Koncu incik kemikleri üzerine çıkan, önden deri bağcıkla kapanan, postalın kısa olanı da diyebileceğimiz ayakkabı türüdür. Tabanda manda derisi, saya kısmında dana derisi kullanılır. Ağız kenarında ve bağcık altında kalan (kepez) kısmın kenarlarında yüz ile farklı renk de koyun derisi ile kıyılık ile temizleme yapılır... Kelik, Osmanlı döneminde çok giyilen postala göre daha sade ve yazlık olarak yapılmış bir ayakkabı türüdür.' (Kuru, Paksoy, 2014, s. 113) Kelik, günümüz ayakkabı modasına uygun olarak modernize edilmiş farklı malzemeler kullanılarak yapılmış ve son dönemlerde en çok kullanılan kısa bot modeli ile tüketiciye sunulmaktadır.

Şekil 36: Kelik Örneği

Kaynak; <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907&start=20>

Edik

Edik, erkeklerin sefere giderken çedik üzerine giydikleri çizmenin öteki adıdır ayrıca bir diğer adı ise çekmedir. Erkeklerin giydiği edikten farklı olarak topuk kısmına nal çakılan edikler Kahramanmaraşlı kadınlar tarafından daha çok tercih edilmiştir. Hatta düğünlerde gelinlerin edik giydiği ve edik giymenin olgunluk ve yetişkinlik gibi derin anlamlar taşıdığı görülmektedir. Günümüz ayakkabı modasında farklı malzeme kullanılarak edik yapımına devam edilmektedir.

Şekil 37: Edik Örneği

Kaynak; <http://wownturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907&start=20>

5. KAHRAMANMARAŞ GELENEKSEL KADIN TÖREN GIYSİLERİ

Giyim, doğal çevre faktöründen etkilenmesine rağmen yöresel, kültürel ve toplumsal özelliklere göre şekil almıştır. Geleneksel giysiler doğal çevre faktörünün yanı sıra o bölgenin sosyolojik, psikolojik, tarihsel ve coğrafi şartlarından da etkilenmiştir. Anadolu’da genellikle geleneksel kadın giyiminde kullanılan parçalar; üç etek¹⁷, entari¹⁸, şalvar, göynek ve fermene¹⁹dir. Kadınlar kıyafetlerinde tamamlayıcı bir unsur olarak çeşitli başlıklar kullanmışlardır. Bu başlıklar giyen kişinin ekonomik, sosyal ve psikolojik durumunu ifade eden bir semboldür. Kişinin sosyal statüsünü ortaya çıkaran başlıklar, geleneksel giysilerde kullanılan renkler, giyenin medeni halini (bekâr, evli, dul) veya genç kız olduğunu gözler önüne sermektedir. Kahramanmaraş’ta giyilen kadın giysileri şehir ve köy hayatında da oldukça farklılık göstermektedir. Köylü kadınlar genellikle kendilerinin işledikleri nakışlı gömlekler, şalvarlar kullanırken; şehirli kadınlar işlemeli giysiler zengin görünümlü ve gösterişli takılar kullanmaktadırlar.

¹⁷ Üç etek: Genellikle köylü kadınlarının giydiği üç ayrı etekten oluşmuş özel bir giysi

¹⁸ Entari: Genellikle tek parçalı kadın giyeceği

¹⁹ Fermene: Türlü nakışlarla işlemeli, önü kavuşmayan, yeleğe benzeyen bir giysi

Şekil 38: Bindallı Örneği

Kaynak; (Historical Costumes Of Turkish Women, 1986, s.119)

Kahramanmaraş'ta, kadın tören giysilerinin geleneksel giysi olmasının yanı sıra şehrin kültürünün en temel özelliklerinden biridir. Kahramanmaraş tören giysilerinde görkemli bindallı elbiseler, nişanlıklar ve gelinlikler çoğunlukla Maraş işi(dival) tekniği ile süslenmektedir. Her biri sanat eseri niteliğinde olan bu giysiler gelenekselliğin başkahramanlarıdır. Günümüzde hala özel günlerde (kına gecesi, nişan) giyilmekte olan bindallı giysisi Kahramanmaraşlı kadınların giyim kültürlerine sahip çıkmalarının en güzel örneğidir.

Kahramanmaraş'ta giyilen geleneksel tören giysilerinin tek bir kadın tarafından değil çok sayıda kişi tarafından giyilmesinden dolayı günümüze kadar aktarımı oldukça zor olmuştur. Elbiselerin tekstil bakımından dayanıksız olması, yıpranması ve özel olarak saklanamamasından dolayı az sayıda kostüme ulaşılmıştır. İncelediğimiz bindallılar 20. Yüzyıl öncesinde üretilmiştir.

5.1. Gelinlik

Kahramanmaraş'ta ki kadınlar, duygu ve düşüncelerini net bir şekilde ifade edemedikleri için; giysileri kendilerini ifade etmede iletişim araçları olmuştur. Kahramanmaraş farklı kültürlerin şehridir. Güneyinde ve kuzeyinde farklı kültürler ve farklı giysiler vardır. Geleneksel kadın kıyafetleri ve kullandıkları aksesuarlar; giyenlerin ekonomik ve sosyal durumunu, medeni durumunu (evli, bekâr, dul) ifade etmektedir. Kahramanmaraş ve civarında düğün, nişan ve kına gecelerinde özel olarak işlenmiş bindallılar, sim işli fermene (yelek), boy entari ve üç etekler kullanılmıştır. Gelin kızlar özenle işlenmiş bindallıları gelinlik olarak giymişlerdir. Başlarına kırmızı ya da beyaz renklere duvaklar kullanmışlardır. Kullandıkları duvakların üzeri de işlenmiştir. Duvaklara al bezi ya da gelin alı denmektedir.

Şekil 39: Al bezi, Krep, Gelin Alı

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.17

Şekil 40: Gelinlik Örneği

Kaynak; Emel Aksoy, Modanın Döngüsü-18.yy-20.yy, 2008

Prof. Dr. Neriman GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU'nun yapmış olduğu incelemeye göre; köylerde geleneksel giysileri kullanan genç kızlar, saçlarını ince ince örerek üzerine yazma adı verilen üçgen şeklinde katlanmış yağlık²⁰ örterler. Başa örtülen yazmanın uç kısımları kulak önünden doğru ense kısmına geçirilerek kimi zaman omuzlar üzerine bırakılırken, kimi zaman da tepede düğümlenir. Yazmayı bu şekilde bağlamalarına 'keçik' adı verilir. Üst giysi olarak nakışlı gömlek, fermene ve şalvar kullanılır. Genç kızlar kırmızı renk şalvar giymezler. Sarı, mavi ve yeşil rengi tercih ederler. Gelin kıyafetleri ise; gösterişli ve göz alıcıdır. Gelin başlığı gümüş takılarla süslenir ve aynı zamanda alınlık adı verilen fesin orta kısmına gerdanlık şeklinde gümüş çiçeklerle süslenen bir takı kullanılır.

²⁰ Yağlık; Sırma işlemeli büyük mendil, çevre

Şekil 41: Alınlık Örneği

Kaynak; Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları, 2012, s.15

Alınlığın üstüne orta kısım fesin iki yanına kulakların üzerine iki yönlü taşlı gümüş takıların, kulakları itinayla kapatılarak yerleştirilmekte ve bu sebeple geline nazar değmesini engelleme inancı taşınmaktadır. Şehirde yaşayan sosyal statüsü ve ekonomik durumu iyi olan ailelerin nişanlanacak olan kızlarına gösterişli sırma işlemeli fesin üzerine katlanmış simli ve kenarları oyalı yazma örtülür. İşlemeli ya da düz şalvarın yanı sıra işlemeli fermene ve boydan entari giyilir. Genellikle bele kemer takılır ve kundura ayakkabı giyilir. Gelin başına takılan aksesuar renkleri ayrı ayrı anlam taşımakta, örneğin; gelinin kız çocuğu olması isteniyorsa yeşil taşlı aksesuarlar takılır. Fesin etrafına renkli şifonlar sarkıtılırken en üst kısmına renkli duvak sarılır. Köylerde üç eteğin altına özellikle kırmızı şalvar tercih edilir. Aksesuarda olduğu gibi giysi tercihlerinde de renklerin anlamları vardır. Örneğin; evlenen köy kadınlarının kullandıkları poşu beyaz ise acı görmemiş, siyah ise acı görmüş, aile yakınlarını kaybetmiş, mor ise kadının doğurganlığı bitmiş anlamını taşımaktadır.

5.2. Bindallı

Bindallı, birçok kaynak tarafından farklı farklı tanımlanmıştır. Bilinen en geniş anlamı; mor ya da koyu renk (bordo, lacivert) kadife kumaş üzerine, kabartma desen yöntemiyle, sim sırma işi yapılarak ortaya çıkan elbiseye bindallı denmektedir. Bindallı üzerinde sim sırma işi ile irili ufaklı çiçek ve dal motifleri kullanılarak uzun kollu, önü yırtmaçlı ve ayak bileklerine kadar uzanan elbisedir.

Tarihçesi; *'Türk işlemeciliğinin en eski öğeleri Orta Asya Türklerinde görülmüş en eski kökeni ise Orta Asya' da Hunlar dönemine dayanmaktadır. Hun İmparatoru Atilla' nın sarayında bulunan kadınların ipek ve sırma ile yapılmış çok süslü ve zengin motifler taşıyan işlemeli elbiseler giydiğini Bizans elçilerinden tarihçi Priskos anlatmıştır. Selçuklu devri kadınları daha çok yün, pamuk ve ipek-yün karışımı ipliklerden dokunmuş süslü kumaşlardan yapılmış cepken, şalvar ve beli kemerli entari kullanmışlardır.'* (Maraş İşi Sim Sırma ve Bindallılar, 2011, s.108,109)

Bindallı elbiselerinin saraya girişi yine aynı dönemde Dulkadiroğlu Bey'inin kızı Sitte Hatunun Osmanlı sarayına gelin olarak girmesiyle olmuştur. Sitte Hatun'un kıyafetlerinde ve çeyizliklerinde bulunan işlemler beğenilmiş, ardından bu işleme sanatının sarayda yapılması için bir atölye kurulmuştur. Altı yıl eğitim alan ustalar tarafından itina ile işlenerek bindallılar yapılmaya başlanmıştır.

19. yüzyılın sonlarına doğru Maraş'ta ve diğer yörelerde, tören giysisi adı altında, kına gecelerinde ve düğünlerde kullanılmaya başlanmıştır. Bindallıyı tamamlayabilmek üzere boyunda, belde ve baş bölgesinde aksesuarlar kullanılmıştır. Baş bölgesine fesin üzerine takılan tepelik, boyun bölgesine gümüş kolyeler, bellerine ise gümüş veya altından kemerler takılmaktadır. Kullanılan bu aksesuarlar ve bindallılar günümüzde hala kullanılmaya devam etmektedir.

Bindallı elbiseleri Kahramanmaraş'ta özel gün ve gecelerde kullanılmış ve miras yoluyla nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiştir.

Bindallı elbiseleri, model ve kalıp olarak birbirlerine benzerler ancak süsleme ve işleme bakımından farklı oldukları görülmektedir. Bindallıların süslemelerinde; pamuklu iplik, sarı metal iplik, pul, tırtıl²¹ kullanılmaktadır. En çokta sarı ve gümüş renk pul ve tırtıl kullanılarak süslenirler. Genellikle mor, lacivert ve bordo kadife kumaşlar kullanılarak yapılan bindallıların modelleri; düz beden, takma kol, ön ortasından yırtmaçtan oluşmaktadır. Sim sırma işi yapılarak ortaya çıkan bu bindallıların üzerinde kullanılan motifler genellikle kıvrımları olan dallardan, çiçeklerden, yapraklardan, güllerden, lalelerden yani bitkisel kompozisyonlardan oluşmaktadır.

²¹ Tırtıl: Maraş işi veya diğer elbise nakışlarında kullanılan altın, gümüş gereç

- **Kahramanmaraş Müzesinde İncelenen Bindallılar**

Şekil 42: Bindallı Örneği

ÜRÜN TÜRÜ: Bindallı

ÜRÜN NO: 1

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 11.03.2015

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak mor pamuklu kadife, astar olarak krem rengi pamuklu astarlık kumaş, altın sarısı metal bükümlü sırma iplik, pul, pamuk ipliği yaka ve etek kol uçlarında hazır dantel kordon kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Sıfır yakalı, uzun takma kollu olarak tasarlanmış olup, ön ve ortasında ve yakasında yırtmaç yer almaktadır. Arka etek ucu, ön etek ucundan daha uzun ve yuvarlaktır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Maraş, Dival işi işleme, düz ve kabartma sarma tekniği uygulanmıştır.

Elbisedeki işleme motiflerinin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Elbisenin, kol, yaka ve etek kenarlarından geçen, bitkisel (kıvrık dallar) şekline dönüşmüş rûmi motiflerinden oluşan bir şeritle süslenmiştir.

Kolların ön yüzlerinde ve elbisenin arkasında, sırt ve etek kısmında, rûmi motiflerinin birleşmesinden oluşan palmeti andıran motif içerisine stilize çiçek motiflerinin işlendiği madalyonlar yerleştirilmiştir.

Elbisenin en önemli kısmı olan ve ihtişamını yansıtan ön yüzünde, ortada, etek kısmında yer alan, çiçek demeti motifi, Osmanlı sanatına 18. Ve 19. Yüzyılda giren, Barok ve Rokoko üslubundaki çiçek motiflerinin etkisini taşımaktadır. Bu büyük çiçek demetinin iki yanına, daha küçük iki çiçek demeti daha yerleştirilmiştir. Geri kalan kısımlara, küçük bir çiçek motifi serpmeye olarak işlenmiştir.

Elbisenin motiflerinin, dikiş ve ek kısımlarında kesintisiz devam etmesi, bu işlemlerin elbise dikildikten sonra yapıldığını göstermektedir.

Elbisede, Türk-İslam sanatına ait, rumi ve palmet motiflerinin, Barok ve Rokoko çiçek motifleriyle birleştirilerek kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı sanatının Batılılaşma etkisinin yerel bir yorumu olarak düşünülebilir.

Elbisenin bitkisel motif özelliklerine bakılarak, 19. Yüzyıla ait olduğu ileri sürülebilir.

Şekil 43: Bindallı Örneği

ÜRÜN TÜRÜ: Bindallı

ÜRÜN NO: 2

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 11.03.2015

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak turkuaz saten, astar olarak krem rengi pamuklu astarlık kumaş, altın sarısı metal bükümlü sırma iplik, pul, pamuk ipliği yaka ve etek kol uçlarında hazır dantel kordon kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Sıfır yakalı, düz takma kollu omuzdan dikişli, ön ortası kapanmaz açık ve penssiz düz beden olarak çalışılmış, kol uçlarında manşet ve düğme, yanlarda yırtmaç yer almaktadır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Maraş, Dival işi işleme, düz sarma tekniği uygulanmıştır.

Elbisedeki işleme motiflerinin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Elbisenin, iki parça halindeki ön kısmında, kenarları sınırlayan, hilal şeklindeki bordürler içerisine, zeytin dalı motifleri işlenmiştir. Geri kalan yüzeylere, fiyonklu bir kurdeleyle bağlı çiçek motifi, etek kısmında daha büyük, omuzlara doğru küçülerek işlenmiştir. Elbisenin tek parça halindeki arka kısmında da aynı motif özellikleri tekrarlanmıştır. Kollara, birer adet çiçek demeti ile küçük çiçek motifleri işlenmiştir.

Elbiseyi süsleyen, fiyonklu bir kurdeleyle bağlı çiçek motifi, Osmanlı sanatında 18. Ve 19. Yüzyılda görülen Rokoko üslubunun izindedir.

Elbisenin motiflerinin dikiş ve ek kısımlarında kesintisiz devam etmesi, bu işlemlerin elbise dikildikten sonra yapıldığını göstermektedir. Elbisenin çok ayrıntılı, hatasız işlenmiş, zengin işlemleri, bu elbisenin, seçkin bir hanım için üretilmiş olduğunu düşündürmektedir.

Elbisenin bitkisel motif özelliklerine bakılarak, 19. Yüzyıla ait olduğu ileri sürülebilir.

Şekil 44: Bindallı Örneği

Kaynak; Kahramanmaraş El Sanatları, Cilt I, 2014, s.76

ÜRÜN TÜRÜ: Bindallı

ÜRÜN NO: 3

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 20.12.2012

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak bordo ipek kadife, astar olarak kırmızı pamuklu astarlık kumaş, altın sarısı metal bükümlü sırma iplik, pul, tırtıl, karton, sarı pamuklu iplik ve kordonlar kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Kare yakalı omuzlarda hâkim yaka girintili, uzun takma kolları, omuz ve ortadan dikişli olmayan, yalnızca yanlardan dikişli olan elbisenin ön ortası kapalı ve eteğe doğru kuplar bulunmaktadır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Maraş, Dival işi işleme, düz sarma, yarmalı sarma, bal peteği işleme tekniği uygulanmıştır.

Elbisedeki işleme motiflerinin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Elbisenin, ön kısmında, boynun iki yanından başlayarak aşağıya doğru inen ve elbisenin arkasına doğru devam eden bitkisel rumi motifli bordürün arka kısmında, elbisenin eteğinin sağ ve sol taraflarına gelecek şekilde, birer adet fiyonklu kurdele ile bağlı çiçek motifi işlenmiştir. Elbisenin göğüs kısmında, iki yanda, birer adet püsküllü kordon motifi ve koltuk altlarına ay-yıldız motifleri işlenmiştir. Elbisenin ön kısmının ortasında oluşan aşağıya doğru genişleyen bordür içerisinde, çiçek ve hançer yaprak motifleriyle süslü, geometrik zig-zag motifleri işlenmiştir.

Elbisenin arka kısmında, simetrik olarak açılan büyük, görkemli bir çiçek demeti motifi, üçgen formu oluşturacak şekilde işlenmiştir. Bu motifin iki yanına küçük çiçek motifleri işlenmiştir.

Kollara, birer adet küçük çiçek demeti ile küçük çiçek motifleri işlenmiştir.

Elbiseyi süsleyen, fiyonklu bir kurdeleyle bağlı çiçek motifi, Osmanlı sanatında 18. Ve 19. Yüzyılda görülen Rokoko üslubunun izindedir.

Elbisenin motiflerinin dikiş ve ek kısımlarında kesintisiz devam etmesi, bu işlemlerin elbise dikildikten sonra yapıldığını göstermektedir. Elbisenin çok ayrıntılı, hatasız işlenmiş, zengin işlemleri, bu elbisenin, seçkin bir hanım için üretilmiş olduğunu düşündürmektedir.

Elbisenin bitkisel motif özelliklerine bakılarak, 19. Yüzyıla ait olduğu ileri sürülebilir.

Elbisenin, ön kısmındaki yaka kesimi ve etek kısmındaki işleme kompozisyonu, 18. Yüzyıl Fransız saraylı kadın elbiselerinin tasarımlarını andırmaktadır.(Şekil 32) İşleme motifleri de, 19. yüzyıl Avrupa kraliyet ailelerinin tören kostümlerini andırmaktadır. (Şekil 33)

Şekil 45: 18. Yüzyıl Fransız Saray Kostümü

http://www.metmuseum.org/toah/hd/eudr/hd_eudr.htm

Şekil 46: Rus Çarlığı Grand Düşesi Ksenia Aleksandrovna'nın 1894 Tarihli Saray Kostümü

<http://www.alexanderpalace.org/palace/ctCostume.html>

Şekil 47: Bindallı Örneği

Kaynak; K.e.s, a.g.k., s.74

ÜRÜN TÜRÜ: Bindallı

ÜRÜN NO: 4

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 20.12.2012

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak mavi kadife, astar olarak krem rengi pamuklu astarlık kumaş, altın sarısı metal bükümlü sırma iplik, pul, tırtıl, sarı pamuklu iplik kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Sıfır yakalı, ön ortada yaka yırtmacı bulunan, uzun takma kollu, boyu ayak bileğine kadar uzun, arka etek ucu ön etek ucundan uzun ve yuvarlaktır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Maraş, Dival işi işleme, düz ve kabartma sarma işleme tekniği uygulanmıştır.

Elbisedeki işleme motiflerinin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Elbisenin, yaka kısmındaki yırtmacın iki yanı, çiçek ve yaprak motifleriyle üçgen şeklinde işlenerek vurgulanmıştır. Geri kalan kısmında, palmeti andıran, Barok çiçek motifi, sonsuzluk ilkesine göre tekrarlanarak işlenmiştir. Elbisenin etek kısmı, kare çerçeveler içindeki küçük çiçek motiflerinden oluşan iki bordürle sınırlanmıştır. Bu iki bordür arasına da stilize çiçek motifleri işlenmiştir

Elbiseyi süsleyen, Barok çiçek motifi, Osmanlı sanatında 18. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Bu nedenle elbisenin, 18. Yüzyıl ve sonrasına ait olduğu ileri sürülebilir.

Elbisenin motiflerinin dikiş ve ek kısımlarında kesintisiz devam etmesi, bu işlemlerin elbise dikildikten sonra yapıldığını göstermektedir.

Şekil 48: Bindallı Örneği

Kaynak; K.e.s, a.g.k, s.80

ÜRÜN TÜRÜ: Bindallı

ÜRÜN NO: 5

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 20.12.2012

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak bordo ipek kadife, astar olarak krem rengi pamuklu astarlık kumaş, altın sarısı metal bükümlü sırma iplik, pul, sarı pamuklu iplik ve kordonlar kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Sıfır takma yakalı, düz takma kollu, omuzu dikişli ön ortası kapanmaz açık ve penssiz düz beden olarak çalışılmıştır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Maraş, Dival işi işleme, düz sarma işleme tekniği uygulanmıştır.

Elbisedeki işleme motiflerinin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Elbisenin ön kısmında, sağ ve sol parçada, yarım şeklinde, elbisenin önü kapandığında tamamlanan büyük bir çiçek demeti motifi işlenmiştir. Motifin alt uçlarında birer püskül motifi vardır. Aynı motif, elbisenin tek parça halindeki arka kısmına bütün olarak işlenmiştir.

Elbiseyi süsleyen, Rokoko çiçek motifleri ve işlemlerde, çiçeklerin yaprak kenarlarını çevreleyen tek çizgi halindeki iplik, Osmanlı sanatında 19. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Bu nedenle elbisenin, 19. Yüzyıla ait olduğu ileri sürülebilir.

Elbisenin motiflerinin dikiş ve ek kısımlarında kesintisiz devam etmesi, bu işlemlerin elbise dikildikten sonra yapıldığını göstermektedir. Elbisenin işleminin ince işçiliği, bu elbisenin seçkin bir hanım için hazırlanmış olduğunu düşündürmektedir.

Şekil 49: Bindallı Örneği

Kaynak; K.e.s, a.g.k., s.78

ÜRÜN TÜRÜ: Bindallı

ÜRÜN NO: 6

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 20.12.2012

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak mor kadife, astar olarak krem rengi pamuklu astarlık kumaş, altın sarısı metal bükümlü sırma iplik, pul, sarı pamuklu iplik ve kordonlar kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Sıfır yakalı, kolu iki parçalı takma kol olarak tasarlanmış, ön ortasında yakadan itibaren yırtmaç bulunmakta ve elbise etek ucuna doğru genişlemektedir.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Maraş, Dival işi işleme, düz ve yarmalı sarma işleme tekniği uygulanmıştır.

Elbisedeki işleme motiflerinin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Elbisenin, yaka kısmındaki yırtmacın iki yanı, çiçek ve yaprak motifleriyle üçgen şeklinde işlenerek vurgulanmıştır.

Elbisenin bel kısmından eteğine doğru üç sıra halinde, palmet motiflerinden oluşan madalyonlar işlenmiştir. Palmetlerin ve madalyonların içerisine çiçek motifleri işlenmiştir. Palmetlerin at uçlarına püskülü andıran şeritler işlenmiştir. Bordürlerin aralarına, fiyonklu kurdeleli küçük palmet motifleri işlenmiştir. Elbisenin etek uçlarına Barok C kıvrım motifleri işlenmiştir. Aynı motif özellikleri, elbisenin arka kısmında tekrarlanmıştır.

Elbisede, Türk-İslam sanatına ait palmet motiflerinin, Barok ve Rokoko çiçek ve kurdele motifleriyle birleştirilerek kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı sanatının Batılılaşma etkisinin yerel bir yorumu olarak düşünülebilir.

Elbisedeki çiçek motiflerinin özelliklerine bakılarak, 19. Yüzyılda üretildiği ileri sürülebilir.

Elbisenin motiflerinin dikiş ve ek kısımlarında kesintisiz devam etmesi, bu işlemlerin elbise dikildikten sonra yapıldığını göstermektedir.

5.2. Üç Etek

Geçmiş yıllarda kadınlar ipekli kumaşlardan veya basma kumaşlardan yapılan yanları, kolları ve yakaları geleneksel işlemeli giysiler giymekteydiler. Bu giysilere üç etek adı verilir. Cepkeni andıran bu giysinin etek kısmı üç parçadan oluşmaktadır. Yanlardan yırtmaçlı ve arkası bütündür. Üç eteğin içerisine yörelere göre farklılık gösteren göynek (gömlek) giymişlerdir.

- **Kahramanmaraş Müzesinde İncelenen Üçetekler**

Şekil 50: Üçetek Örneği

ÜRÜN TÜRÜ: Üçetek

ÜRÜN NO: 1

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 11/03/2015

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak basma, astar olarak da krem, sarı ve kırmızı pamuklu astarlık kumaş, siyah pamuklu iplik ve düğme kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Hâkim yakalı, düz takma kollu, omuzdan dikişli, ön ortası açık, beden yanlardan ve kol uçlarından yırtmaçlı, göğüs ortasında düğme bulunmaktadır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Siyah pamuklu iplik kullanılarak elbisenin kol, yaka ve etek ucu işlenmiştir. Kol detayında çapa motifi bulunmaktadır.

Şekil 51: Üçetek Örneği

ÜRÜN TÜRÜ: Üçetek

ÜRÜN NO: 2

İNCELEME YERİ: Kahramanmaraş Müzesi

İNCELEME TARİHİ: 11/03/2015

KULLANILAN MALZEMELER: Kumaş olarak basma, astar olarak da krem rengi astarlık kumaş ve pazen kumaş, siyah pamuklu iplik ve bağcık kullanılmıştır.

ELBİSENİN MODELİ: Hâkim yakalı, düz takma kollu, omuzdan dikişli, ön ortası açık, beden yanlardan ve kol uçlarından yırtmaçlı, göğüs ortasında bağcık bulunmaktadır.

İŞLEME ÖZELLİKLERİ: Siyah pamuklu iplik kullanılarak elbisenin kol, yaka ve etek ucu işlenmiştir. Kolun iç kısmında pazen kumaş bulunmaktadır.

5.3. Aksesuar Ve Takılar

- **Aksesuar**

Güzel görünme, süslenme, aksesuar kullanma her kadının içinden gelen bir duygudur. Bu nedenle kadınlar, giydikleri kıyafetlerle güzel görünmenin yanı sıra kullandıkları takı ve aksesuarlara da özen göstermişlerdir. Yüzyıllar boyunca kadınların giydikleri giysilerde kullandıkları aksesuarlar Anadolu'nun her bölgesinde ve Kahramanmaraş'ta kullanılmıştır.

Giyilen giysiler yörelerin coğrafi, tarihi ve sosyokültürel yapısının tüm izlerini taşımaktadır. Günümüzde hala bazı halkoyunu gruplarının giydikleri giysilerin üzerinde kullanılan aksesuarlar tarihi mirasımızı yaşattığımızın en büyük göstergesidir. Giysilerin üzerinde kullanılan bazı aksesuarlar şunlardır; tepelik, oyalı yazma, alınlık, duluk²², penez²³, yemeni, potin, kuşak, şalvar. Genellikle giysilerde kullanılan oylar süslemek ve süslenmek amacıyla farklı olarak taşıdığı anlamlardan dolayı bir iletişim aracı niteliğindedir. Tığ, iğne, firkete gibi materyallerle işlenen oylar, geleneksel sanatımızın en ince ve zarif örnekleridir.

- **Takılar**

Takı ve aksesuarlar günlük yaşamın yanı sıra özel günlerde de özenle kullanılmaktadır. İstisnasız hemen hemen her kadın takı kullanmış ve bu takılar kadınların yaşam şartlarına, sosyal statülerine ve ekonomik durumlarına göre değişim göstermiştir. Kadınların kullandıkları takılar genel anlamda şu şekilde sıralanabilir; boyun takısı olarak gerdanlık ve muskalar, parmak takısı olarak yüzük, bel takısı olarak çeşitli kemerler, baş takısı olarak küpeler, bendler, taçlar, bilek takısı olarak da bilezik ve halhal.

Boyuna takılan takıların en başında kolye ve gerdanlık gelmektedir. Kolye; ince zincir halinde olan ve ucuna süs eklenen takılardır. Aynı zamanda kolyeler renkli boncuklar dizilerek de yapılmaktadır. Renkli boncukların yanı sıra altın veya gümüş paralar eklenerek de kolyeler yapılmıştır. Ve bunlar çoğunlukla gelinlik kızlara takılmaktadır. Kıstı veya boyunluk; boyunu komple saran takılara

²² Duluk: yüz, şakak

²³ Penez: Kadın fesine takılan para

denmektedir. Gerdanlık ise kalın ve altın paralar veya taşlarla süslenmiş takılardır. Kahramanmaraş yöresinde genellikle kıstı kullanılmıştır ve bu kıstılar gümüşten üretilmiş uç bölgelerinde zincirli veya zincirsiz yan yana para ve pul sarkan bir şekildedir.

Kadınların veya erkeklerin giydikleri kıyafetleri belden oturtmak ya da süs amacıyla kullanılan aksesuarlara genel anlamıyla kemer denmektedir. Çoğu tokalı olan kemerlerin el işçiliği oldukça fazladır. Kemerler için kullanılan aksesuarların bazıları; altın, gümüş, sedef, fildişi vb. gibi değerli taşlardır. Kemerler genellikle gümüş veya altından üretilmekte ve kadınların giydikleri kaftan, bindallı ve üç etek gibi giysilerin üzerine takılmaktadır. Kemerler; telkâri, kabartma desenli, granül, çeşitli taşlar ve toka kısımlarında kullanılan, zincirle tutturulmuş pullar ile süslenmiştir.

Asıl adı bilek bezeği veya bilek süsü olan kelime zamanla kısalmış ve bilezik olmuştur. Kadınların geçmişten günümüze altın, gümüş, kıymetli taşlar (zümrüt, yakut, elmas) ile süslü bilezikler kullandıkları bilinmektedir. Kadınlar takı olarak en çok bilezik kullanmışlardır. Bilezikler kilitli, geniş ve bileği saran, üzeri desen kaplamalı değerli taşlarla bezenmiş takılardır.

- **Kahramanmaraş Müzesinde İncelenen Takı ve Aksesuarlar**

Şekil 52: Bilezik Örneği

Ürünün Türü; Bilezik

Ürün No; 1

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

Şekil 53: Yüzük Örneği

Ürünün Türü; Yüzük

Ürün No; 2

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

Şekil 54: Yüzük Örneği

Ürünün Türü; Yüzük

Ürün No; 3

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

Şekil 55: Kemer Örneği

Ürünün Türü; Kemer

Ürün No; 4

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

Şekil 56: Kemer Örneği

Ürünün Türü; Kemer

Ürün No; 5

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

Şekil 57: Başlık Örneği

Ürünün Türü; Gümüş – Altın Paralı Başlık

Ürün No; 6

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

Şekil 58: Alınlık Örneği

Ürünün Türü; Alınlık

Ürün No; 7

İncelenen Yer; Kahramanmaraş Müzesi

İnceleme Tarihi; 11/03/2015

SONUÇ

Bu araştırmada; Şehrin ilk kurulduğu dđnem, ‘Kahraman’ unvanını alması, gelişim gösterdiği alanlar, müslüman-gayrimüslim ilişkileri ve Kahramanmaraş haklının gündelik hayatı ortaya konulmuştur. Kahramanmaraş’ın geçmişı ele anılıp araştırıldığında Şehrin ilk kuruluşundan bu yana tarihi, siyasi, sosyal, idari etkisinin yanı sıra fiziki dokusu da incelenmiştir. Tarihi süreç boyunca birbirinden farklı hadiseler yaşanmıştır. İşgaller, isyanlar, yangınlar ve ayaklanmalar Şehrin mimari ve kültürel açıdan ağır tahribata uğramasına sebep olduğu görülmüştür.

Yapılan bu incelemede; Kahramanmaraş’ın gelişmesini etkileyen birçok faktör ortaya konulmuştur. Cumhuriyet kurulduktan sonra fiziki olarak batıya doğru gelişme göstermektedir. Bu gelişmenin yanı sıra tarım ve hayvancılık alanında da ilerleme kaydedilmiştir. Şehrin ulusal ticaret ve uluslararası ticaret yolları üzerinde bulunması ekonomik açıdan büyüme göstermesine neden olmuştur. Anadolu’da ki diğer şehirlerden ayıran en önemli özellikleri; verimli ovalarının olması, karakteristik iklim yapısına ve zengin bitki örtüsüne sahip olmasıdır. Kahramanmaraş’ın iklim şartlarına bağlı olarak halkın sosyal çevresinin ve yaşam koşullarının biçimlendiği görülmektedir. Şehrin kültür merkezi olması ve halkın kültür mirasına sahip çıkması aynı zamanda ekonomisinin canlılık kazanmasıyla birlikte kentin çok sayıda göç almasına sebep olmuştur.

Kahramanmaraş’ın el sanatları, kendine ait sanat anlayışı ile beraber ruh ve duygu bütünlüğü yansıtan özellikler taşır. El sanatlarını endüstriyel ürünlerden ayıran en büyük özellik; zanaatkârların emek vererek el işçiliği kullanmaları ve bu işçilik sayesinde ortaya çıkan tarihi eser niteliği taşıyan ürünlerdir. Fakat zamanla sanayi ürünlerinin artmasıyla beraber bazı sanat kolları ve zanaatların yok olma seviyesine gelmesine neden olmuştur. Duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmak için uygulanan sanatlar, kültürel ve toplumsal değerlerimiz göz önünde bulundurarak kuşaktan kuşağa aktarılarak bu günlere gelmesi, değerli birer miras bütünlüğü halini almıştır. El sanatları, Kahramanmaraş’ın kültürel bir kimliği halini almıştır. Zanaatkârların yaptıkları sanatlar yörenin karakteristik etkisiyle bir bütün halindedir. Kentin önde gelen el sanatı, Maraş işi veya sim sırma ya da dival işi olarak bilinen işleme

sanatıdır. Bu sanat geçmişten günümüze korunarak özenle getirilmiştir. Aynı zamanda yapılan diğer el sanatları da; dokumacılık, köşkerlik, keçecilik vb. gibi sanat dalları şehrin el sanatı alanında ne kadar köklü bir mirası olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın neticesinde; Kahramanmaraş'ın geleneksel tören giysileri günümüzde birer sanat eseri niteliği taşımaktadır. Türk giyim tarihinde, kadın giysilerinde kullanılan işleme teknikleri ve süslemelerinin, kadının giyim kuşama ayrı bir önem verdiği gözler önüne serilmektedir. Tören giysilerinin özel günler için kullanıldığı kırsal kesimlerde, bu giysilerin günlük hayatta pek kullanılmadığı görülmektedir. Bindallı ve gelinliklerde kullanılan kumaş, nakış ve işlemlerin titizlikle seçilip işlenmesi geçmiş dönemde Maraşlı kadınların giyinmeye ve süslenmeye olan özenini ve önemini göstermektedir. Giyim tarzının sürekli değişim halinde olması geleneksel toplumlarda oldukça yavaş ilerlerken, modern toplumlarda daha hızlı ilerlediği bilinmektedir. Fakat günümüzde Anadolu'da ki diğer iller gibi Kahramanmaraş'ın da çağdaş giyim anlayışından etkilendiği ve geleneksel giyim tarzının yok olmaya yüz tuttuğu görülmektedir.

ÖNERİLER

Kahramanmaraş'a ait tören giysilerini incelediğim bu çalışmada; kullanılan elbiselerin renkli, işlemeli, görkemli ve etkileyici olduğu görülmektedir. Geleneksel tören giysilerinden, tarihi motiflerden ve işçiliğinden etkilenerek bir koleksiyon oluşturdum. Yeni tasarımların tarihi işlemelerle bir uyum içerisinde oluşu, tarihe ışık tutması, tasarımlarda geçmiş dönemlerde olduğu gibi dikkat çekiciliğin yanı sıra, asilliğin ve zarafetin yansıması, ortaya çıkan işin geçmişle bugünün harmanlanabileceğinin en büyük göstergesidir. Tarihi motiflerin ve işçiliğin günümüz kreasyonlarına işlenmesi ve bu kreasyonların tarihle iç içe olması tasarım işiyle uğraşan her kesimin ve gelecek nesillerin yol göstericisi olacaktır. Konu ile ilgili hazırladığım koleksiyon; gelinlik, bindallı ve farklı formlarda elbise ve pantolonlardan oluşmaktadır.

Koleksiyonun Adı; Dün' den, Bugüne ve Yarınlar...

Model 1. Etek – Bluz

Model 2. Pantolon - Bluz

Model 3. Elbise

Model 4. Elbise

Model 5. Etek – Bluz

Model 6. Tulum

Model 7. Bindallı

İpek Şantuk

İpek Şantuk

Atina Saten

Model 8. Gelinlik

Model 9. Elbise

Model 10. Elbise

Model 11. Elbise

Model 12. Elbise

KAYNAKÇA

Kitaplar

GÖRÜNÜR, L. **Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminden Kadın Giysileri**, Sadberk Hanım Müze Koleksiyonu, İstanbul, 2010.

AKPINARLI, F. , BAYKASOĞLU, N. , KURT. G. , YILMAZOĞLU. İ. , YILDIZ. E. **Kahramanmaraş El Sanatları Cilt I**, Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık Ltd. Şti., Ankara, 2014.

AKPINARLI, F. , BAYKASOĞLU, N. , KURT. G. , YILMAZOĞLU. İ. , YILDIZ. E. **Kahramanmaraş El Sanatları Cilt II**, Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık Ltd. Şti., Ankara, 2014.

ÖZTÜRK, İ. **Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş**, Özdemir Basım, Yayım ve Dağıtım Ltd. Şti., Ankara, 1994.

ERDEN, A. **Anadolu'da Giysi Kültürü**, Dumat Ofset, Ankara, 1998.

DEDEOĞLU. M. **Kahramanmaraş Ekonomisi**, Lazer Ofset, Ankara, 1996.

DEDEOĞLU. M. **Dünden Bugüne Kahramanmaraş**, Lazer Ofset, Ankara, 1996.

ÇOĞALAN. C. **Her Yönüyle Kahramanmaraş**, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1974.

KOÇ. K. **Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi**, Lazer Ofset, Kahramanmaraş, 2010.

OZAN. E. **Yeni Bin Yılın Eşiğinde Kahramanmaraş'ın Sosyoekonomik Yapısı**, Yaşar Ofset Matbaacılık, Kahramanmaraş, 2001.

ABALI, N. **Geleneksellik Ve Modernizm Açısından Kılık Kıyafet**, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2009.

ALPARSLAN Y. , ÖZTURAN. H.A. **Eski Maraş'ta Örfler, Adetler ve İctimai Hayat**, Öncü Basımevi, Kahramanmaraş, 2010.

Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş**, 2014.

Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, 1982 – 1983

GÜRTUNA, S. **Osmanlı Kadın Giysisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999

Diğer Kaynaklar

Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu, Ankara.

USLU. S. , MUNGAN. A. **Kahramanmaraş Tarım Master Planı**, Kahramanmaraş, 2006.

YAKAR. E. , YAKAR B. E. **Maraş İşi Sim Sırma ve Bindallılar**, Kahramanmaraş, 2011.

GÖL. E. **Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) Maraş'ın Sosyoekonomik**

Yapısı ve Gelişimi, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, 2006.

Anonim Tarih ve Medeniyet Dergisi, Sayı 20, 1995.

Motif Akademi Halk Bilim Dergisi, Sayı 1, 2014.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Geleneksel Türk Giysi Aksesuarları**, Ankara, 2012.

GÜNAY. N. **XIX. Yüzyıldan Günümüze Maraş'taki Ekonomik ve Sosyal Değişikliklerin Şehirdeki Bazı Geleneksel Meslekler Üzerindeki Olumsuz Etkileri**, 2010.

KURU. S. , PAKSOY. C. **Ayakkabı Modası Perspektifinde Kahramanmaraş Çarık ve Yemenilerinin Yaşam Seyrinin Değerlendirilmesi**, 2014.

Geleneksel Türk Dokuma Sanatları, Ankara, 2012.

ÇELİKER. D. **Geçmişten Günümüze Türklerde Keçecilik ve Keçe Yapımında Yeni Teknikler**, 2011.

ÇETİN. M. EVECİT. E. **İhracatın Sürükleyici Gücü Olarak Tekstil Sektörü: Kahramanmaraş İli Örneği**, Manisa, 2008.

AYDIN. Ö. **Anadolu' da Giyim Kültürü**, İde Sanat.

İZ YILMAZ, G. **Geleneksel Türk El Sanatlarının Turistik Ürün Bağlamında Değerlendirilmesi**, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008.

EYİCİL. A. **Makaleler**, Kahramanmaraş, 2009.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Yaşayan El Sanatlarımız**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2014.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Sumak Dokuma**, Ankara, 2012.

Milli Eğitim Bakanlığı, MEGEP, **Makinede Maraş İşine Hazırlık**, Ankara, 2008.

Milli Eğitim Bakanlığı, MEGEP, **Elde Maraş İş**, Ankara, 2008.

ÇETİN. K. , DİKMEN. M. **Klâsik Türk Şiirinde Kadın Takı ve Aksesuarları**, 2012.

Türkiye İstatistik Kurumu, **Seçilmiş Göstergelerle Kahramanmaraş**, 2013

İnternet Kaynakçaları

http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_08/03050604_gelenekselelsanatlari.pdf/2014 (06.06.2014)

http://eskisite.kahramanmarasbb.com/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c2/40_Ogr_Gor_Handan_Celebi_Ogr_Gor_Gulden_Abanoz_Ars_Gor_Tugba_Sener.pdf (28.05.2014)

http://eskisite.kahramanmarasbb.com/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c2/37_Saadet_BEDUK_Mucella_OZKAN.pdf (20.05.2014)

<http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/HARMANKAYA-Hatice-Bilki-G%C3%9CZEL-Selda-G%C4%B0Y%C4%B0M-S%C3%9CSLEME-TAR%C4%B0H%C4%B0-S%C3%9CREC%C4%B0NDE-%C4%B0%C5%9EELEMEN%C4%B0N-%C3%96NEM%C4%B0-VE-KULLANIM-ALANLARI.pdf> (25.06.2015)

http://www.mehmetgoren.com/yazi_resim.asp?baslik=3150&baslikalt=936&sek=3150 (08.05.2015)

http://www.kahramanmaras.bel.tr/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c3/4_Ars_Gor_Veysel_GORUCU.pdf (09.04.2014)

<http://kutuphane.dogus.edu.tr/makale/13018120/2013/cilt10/sayi2/M0015840.pdf> (06.06.2015)

http://eskisite.kahramanmarasbb.com/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c2/38_Prof_Filiz_GUNDUZ_Ars_Gor_Aysegul_YILDIZ_Ars_Gor_E_Elhan_AKINCI.pdf (15.03.2014)

http://cahij.com/Makaleler/132472336_76-87.pdf (18.03.2014)

<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusiyasal/article/viewFile/1023009368/1023008706> (12.05.2015)

http://eskisite.kahramanmarasbb.com/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c3/8_Doc_Dr_Adnan_CELIK_Doc_Dr_Tahir_AKGEMCI.pdf (05.02.2014)

<http://kutuphane.dogus.edu.tr/makale/13018120/2013/cilt10/sayi2/M0015840.pdf> (16.03.2015)

http://eskisite.kahramanmarasbb.com/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c2/36_Prof_Dr_M_Zeki_Kusoglu.pdf (15.02.2014)

<http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/gsfds/article/viewFile/3008/3187> (01.07.2015)

www.tdk.gov.tr (02.07.2015)

<http://www.alexanderpalace.org/palace/ctCostume.html> (05.07.2015)

http://www.metmuseum.org/toah/hd/eudr/hd_eudr.htm (05.07.2015)

<http://nazotasarim.com/tag/maras-isi/> (15.05.2015)

<http://www.kmtso.org.tr/statik.php?file=ulasim> (05.05.2014)

<http://www.csb.gov.tr/iller/kahramanmaras/> (05.05.2014)

<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/m-nevzat-hiz-yolun-sonu-gorunuyor-kececilik/> (13.06.2014)

<http://www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr/TR,128147/kececilik.html> (08.06.2014)

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,51127/kececilik-gelenegi.html> (08.06.2014)

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907> (15.04.2015)

<http://www.unutulmussanatlar.com/2012/07/yemenicilik-kosgerlik.html> (10.06.2014)

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=95907&start=20> (16.04.2015)

ÖZGEÇMİŞ

26 Ekim 1989 Gümüşhane doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Balıkesir' de tamamladıktan sonra Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda tasarımı bölümünden 2011 yılında mezun oldum. Mezuniyetimden hemen sonra 2 yıl boyunca kurumsal bir tekstil firmasında aktif olarak görev aldım. 2013 yılında Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı programında Yüksek lisans eğitimime başladım.

Rabiye PAÇA